

תורה אור • פרשת יתרו • מאמר 1

בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום...

”בחדש השלישי”

מתן תורה העניק לישראל דבר שההתבוננות, ואפילו אהבתם של האבות, לא יכלה להבטיח: כוח לנפש האלקית לפרוץ את מגבלות הגוף. הכוח הזה בא באמצעות ביטול, שבו התורה של האדם היא דבר ה' עצמו המדבר דרכו, כשם שללכנה אין אור משלה אלא אור השמש.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/1](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/1)

הנקודה

מתן תורה העניק לישראל דבר שהתבוננות, ואפילו אהבתם של האבות, לא יכלה להבטיח: כוח לנפש האלקית לפרוץ את מגבלות הגוף. הכוח הזה בא באמצעות ביטול, שבו התורה של האדם היא דבר ה' עצמו המדבר דרכו, כשם שללכנה אין אור משלה אלא אור השמש.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

התורה מספרת שישראל הגיעו לסיני "ביום הזה", בלי לציין באיזה יום; חז"ל מראים שהיה זה ראש חודש. כדי להסביר מדוע הוא מכונה "היום הזה", שואל אדמו"ר הזקן מה הוסיף מתן תורה על מה שהיה אצל האבות. אברהם יצא מ"מצרים", ממגבלות הגוף, והגיע לאהבה שבה נפשו השתוקקה לכלות ולצאת אל ה', מתוך התבוננות בכך שכל העולמות אינם אלא "דיבורו" ו"מעשה ידיו" של ה', ואילו הוא עצמו אינו משתנה. רוב האנשים מתבוננים בכך ואינם מתעוררים, מפני הגשמיות של הגוף מחלישה את הנפש. התורה, המכונה "עוז" ו"תושיה", נותנת כוח לנפש האלקית ומחלישה את הסטרא אחרא, מפני שמקורה בעצמותו של ה'. המילה "לאמר" שבעשרת הדיברות נתנה לישראל את הכוח לומר תורה כדבר ה' עצמו, מתוך ביטול; משום כך הלימוד מחייב יראה של סיני. ישראל הם כלבנה, שאין לה אור משלה, ומקבלים את אור הוי", השמש. בראש חודש סיוון, מולד הלכנה שלאחר ההכנה של ספירת העומר, התגלתה אהבה זו של ביטול: "היום הזה".

מבנה

1	"ביום הזה" ומה הוסיף סיני	2-11
הפסוק אומר רק "ביום הזה", וחז"ל מראים שהיה זה ראש חודש. כדי להסביר זאת, שואל אדמו"ר הזקן מה הוסיפה התורה על מה שהיה אצל האבות, ופותח בעלייתו של אברהם לאהבה העליונה.		
2	אהבת אברהם וחולשת הנפש	8-31
אברהם יצא מ"מצרים", ממגבלות הגוף, והגיע לכלות הנפש, מתוך התבוננות בכך שהעולמות אינם אלא דיבורו ומעשה ידיו של ה', ואילו הוא אינו משתנה. אחרים מתבוננים באותו הדבר ונשארים ללא התעוררות, מפני הגשמיות של הגוף מחלישה את הנפש.		
3	התורה כעוז ותושיה	10-91
התורה נותנת כוח לנפש האלקית ומחלישה את הסטרא אחרא, ובכך מביאה שלום למעלה ולמטה; כוחה בא ממקורה בעצמותו של ה', שהיא מאוחדת עמו.		
4	"לאמר": דבר ה' בפינו	14-111
"לאמר" שבעשרת הדיברות נתן לישראל את הכוח לומר את כל התורה כדבר ה' מסיני, מתוך ביטול, כמי שחוזר על דברי הדובר; לכן יש לחוש יראה של סיני בכל לימוד.		
5	אנכי והציאה ממצרים	17-151
באמצעות התורה מגיעה עצמותו של ה', "אנכי", אל ישראל דרך הוי", עד שהיא נעשית "אלקיך", ומשחררת את הנפש ממצרים שלה. אהבה הנוולדת מיחודא עילאה מתגברת על שני היצרים, כפי שנאמר על קריאת שמע של אנשי יריחו.		

ישראל הם כלבנה, שאין לה דבר משל עצמה: אור אין סוף, "השמש" של הוי', שוכן ומדבר בתורה ובעבודת ה' שלהם. באמצעות צדקה ועבודה מתוך ביטול הוא מאיר למטה כפי שהוא מאיר למעלה.

לאחר ההכנה של ספירת העומר, ראש חודש סיוון, מולד הלבנה, גילה את האהבה מתוך ביטול — "היום הזה". "מדבר" סיני הוא דיבור הבטל לדבר ה', והיציאה מרפידים היא סיום חולשת הנפש.

ביטול

הנחת תחושת העצמי של האדם בפני ה'. כאן זהו המפתח ללימוד התורה: האדם אומר את התורה רק כמי שחוזר על דברי ה', כך שנשמע דברו ולא דבר האדם.

כלות הנפש

אהבת ה' עזה כל כך, עד שהנפש משתוקקת לעזוב את הגוף ולהיכלל בו. אברהם הגיע לכך; את דברי מלאכי "ולא כליתם" דורשים כהבעת פליאה על כך שאחרים אינם מגיעים לכך.

מצרים כמגבלה

מצרים / מצר וגבול הצרות שמטילים הגוף והנפש הבהמית על הנפש האלקית. עלייתו של אברהם ממצרים ויציאת מצרים נקראות כיציאת הנפש ממגבלה זו.

עוז ותושיה

עוז ותושיה עוז ותושיה שני כינויים לתורה: "עוז" — הכוח שהיא נותנת לנפש האלקית, ו"תושיה" — מונח שהתלמוד קושר להחלשה, כלומר לכוחה להחליש את הסטרא אחרא.

"לאמר"

המילה הפותחת את עשרת הדיברות. מכיוון שכל ישראל שמעו אותם ישירות, דורשים אותה ככוח שניתן לישראל לומר בעצמם את התורה, כך שההלכה שאומר חכם היא דבר ה' מסיני.

אנכי

"אנכי", המילה הראשונה של עשרת הדיברות, מתפרשת כעצמותו ממש של ה', המגיעה אל ישראל באמצעות התורה ודרך שם הוי', עד שהוא נעשה "אלקיך".

הלבנה שאין לה דבר משל עצמה

לית לה מגרמה כלום הלבנה מקבלת את כל אורה מן השמש, וכשהיא עומדת תחתיה היא מצטמצמת לנקודה. ישראל, שהתורה והעבודה שלהם "אין להן דבר משל עצמן", דומים ללבנה ביחס לשמש של הוי'.

סובב כל עלמין

סובב כל עלמין סובב כל עלמין אור ה' שלמעלה מן העולמות, שלפניו מעלה ומטה שווים, ובריאת העולם לא חוללה בו שינוי. ההתבוננות בכך מעוררת את אהבתו של אברהם, וזהו גם מקור התורה.

”ביום הזה” ומה הוסיף סיני

1 בחדש השלישי^{1,2} לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני. הנה נאמר סתם ביום הזה ולא

”בחדש השלישי לאחר שבני ישראל יצאו מארץ מצרים, ביום הזה הם באו למדבר סיני.” התורה אומרת בפשטות “ביום הזה”, ואינה

המאמר פותח בפסוק המציין מתי הגיעו ישראל להר סיני: בחדש השלישי לאחר יציאת מצרים, “ביום הזה”. אדמו”ר הזקן מציין שהפסוק אומר רק “ביום הזה” ואינו מציין את היום בחדש.

פיי באיזה יום רק חז”ל דרשו שהוא ברי”ח.³ כתי הכא ביום הזה וכתוב התם החדש הזה לכם.^{4,5} מפרטת באיזה יום מדובר; רק חז”ל דרשו שזה היה בראש חודש: נאמר כאן “ביום הזה”, ונאמר שם “החדש הזה לכם”.

חז”ל זיהו את היום באמצעות גזירה שווה: המילה “הזה” קושרת את הפסוק שלנו לפסוק “החדש הזה לכם”, העוסק בראש חודש, ומכאן שהיום היה ראש חודש. המאמר ישאל בהמשך מדוע הכתוב מכנה את ראש חודש בפשטות “היום הזה”.

2 ולהבין למה נק’ רי”ח בכתוב בלשון ביום הזה. יובן בהקדים ענין מעלת קבלת התורה והלא קודם מ”ת היו כמה צדיקים⁶ והאבות⁷ הן הן המרכבה⁸ גי”כ⁹ קודם שנתנה התורה.

[וצריך] להבין מדוע ראש חודש מכונה בכתוב בביטוי “ביום הזה”. הדבר יובן בהקדמת הביאור במעלת קבלת התורה. והרי לפני מתן תורה היו צדיקים רבים, והאבות הם עצמם המרכבה, גם לפני שניתנה התורה.

לפני שהוא משיב, אדמו”ר הזקן שואל מה הוסיפה נתינת התורה. היו צדיקים לפני סיני, והמדרש אומר ש”האבות הן הן המרכבה”: הם היו מסורים לחלוטין לרצון ה’, כשם שלמרכבה אין רצון משלה מלבד רצונו של הרוכב.

אך הענין כי הנה מעלת אברהם הוא שהי’ הולך ונסוע הנגבה.¹⁰ פיי שהי’ הולך ונסוע ממדרגה למדרגה¹¹ עד שבא הנגבה הוא בחי’ ומדת אהבה¹² העליונה.¹³

אך העניין הוא כך: מעלתו של אברהם הייתה שהוא “הולך ונסוע הנגבה”. פירוש הדבר הוא שהוא הלך ונסע ממדרגה למדרגה, עד שהגיע ל”נגבה”, שהיא בחינת ומידת האהבה העליונה.

התשובה נפתחת באברהם. הפסוק אומר שהוא הלך “ונסע הנגבה”, ואדמו”ר הזקן מפרש זאת כעלייה פנימית: אברהם עלה ממדרגה למדרגה עד שהגיע ל”נגבה”, מידת האהבה העליונה.

אהבת אברהם וחולשת הנפש

3 וכי"כ היה הולך מעלייה לעלייה עד שהיה בבחי' מרכבה ממש לאהבה זו העליונה עד שהיתה בבחי'

גילוי בנפשו ממש והליכה זו היא ממטה למעלה מבחי' מצרים

והוא התקדם מעלייה לעלייה, עד שהיה בבחינת מרכבה ממש לאהבה העליונה הזאת, עד שהיא התגלתה ממש בנפשו. התקדמות זו היא מלמטה למעלה, מתוך בחינת מצרים,

העלייה של אברהם עשתה אותו ל"מרכבה" לאהבה זו, כך שהיא התגלתה בגילוי בנפשו. העלייה הייתה יציאה מ"מצרים" — שם שהאדמו"ר הזקן דורש מלשון מצר, כלומר הגבלה.

כמ"ש ויעל אברם ממצרים¹⁴ דהיינו בחי' מצר וגבול שמצד הגוף ונפש הבהמית המגבילים ומלבישים את נפש האלקית שבאדם עד שאע"פ

כמו שכתוב: "ויעל אברם ממצרים" — כלומר, בחינת המצר והגבול שמקורם בגוף ובנפש הבהמית, המגבילים ומלבישים את הנפש האלקית שבאדם, כך שאף על פי ש

הראיה לכך היא הפסוק "ויעל אברם ממצרים". בפנימיות, "מצרים" היא הצרות וההגבלה שהגוף והנפש הבהמית מטילים על הנפש האלקית; הם תוחמים אותה ומלבישים אותה.

שנפשו האלקית היא משכלת ומתבוננת בגדולת א"ס ב"ה והתפשטותו על הנבראים שהוא חיי החיים ואתה מחיה את כלם.¹⁵ את השמים ואת הארץ אני מלא ומכה"כ.¹⁶

נפשו האלקית משכילה ומתבוננת בגדולת אין סוף ברוך הוא ובהתפשטותו על הנבראים — שהוא חיי החיים, ו"ואתה מחיה את כולם", "את השמים ואת הארץ אני מלא", ו"מלא כל הארץ כבודו",

גם כאשר הנפש האלקית משיגה את גדולת ה', שהוא מקור החיים של הכול וממלא את השמים ואת הארץ, כפי שאומרים הפסוקים, ההבנה הזאת לבדה אינה משחררת אותה. הקיצור בסוף מייצג את המילים "מלא כל הארץ כבודו", מחזונו של ישעיהו.

אעפ"כ אינו בכח נפשו לצאת מנרתקה הוא מאסר הגוף להיות בבחי' אתכפייא ואתהפכא כו' רק הגוף עומד על עמדו בתקפו ובגבורתו כתולדתו.

עם זאת, אין בכוחה של נפשו לצאת מנרתיקה, שהוא מאסר הגוף, ולהגיע לבחינת אתכפייא ואתהפכא וכו'. אלא הגוף עומד במקומו, בתוקפו ובגבורתו, כפי שהיה מטבעו מלידתו.

עדיין אין לנפש כוח לצאת מן ה"נרתיק" שלה, מאסר הגוף, ולהביא את דחפי הגוף לידי הכנעה (אתכפייא) או שינוי (אתהפכא). הגוף נשאר חזק כפי שהיה מלידתו, בלי שהושפע ממה שהנפש מבכנה.

4 וכמארז"ל גנבא אפום מחתרתא¹⁷ כו'. ומעלת אברהם היתה שעלה מבחי' מצר זה לדבקה נפשו באהבה עליונה עד שתחפוץ להתפשט מלבושי' שבנגה שמצד הגוף להיות בבחי' בטול אליו ית' לבדו בבחי' כלות הנפש ממש.

וכמאמר חז"ל: "גנבא אפום מחתרתא" וכו'. מעלתו של אברהם הייתה בכך שהתרומם מבחינה זו של מצר, עד שנפשו דבקה באהבה עליונה, עד שרצתה להתפשט מלבושיה שבנוגה, שמקורם בגוף, ולהיות בכיטול אליו יתברך לבדו, בבחינת כלות הנפש ממש.

מאמר חז"ל על הגנב שבפתח המחתרת שהוא חופר, וקורא אל ה', ממחיש את הנקודה: אדם יכול להאמין בה' וכל זאת לעשות את רצון גופו. אברהם היה שונה: הוא התרומם מעל המגבלות האלה, עד שנפשו השתוקקה להסיר את "לבושי הנוגה" שלה — הרובד הקשור לגוף, שאינו קדוש ואינו רע לחלוטין — ולהתבטל לה' לבדו בכלות הנפש, כמיהה עזה כל כך עד שהנפש הייתה כלה.

5 והנה אהבה זו באה מחמת התבוננות¹⁸ באור א"ס ב"ה עצמו הסוכ"ע דלית מחשבה ת"ב כלל¹⁹ כי מלכותך מלכות כ"ע²⁰ בחי' מלך לבד שהוא בחי' דבור כמ"ש דבר מלך שלטון.²¹

והנה אהבה זו נובעת מהתבוננות באור אין סוף עצמו, הסוכב כל עלמין, שאין שום מחשבה יכולה לתפוס אותו כלל. שכן "מלכותך מלכות כל עולמים" — [זו] בחינת מלך בלבד, שהיא בחינת דיבור, כמו שנאמר: "דבר מלך שלטון".

אהבתו של אברהם נבעה מהתבוננות באור אין סוף, הסוכב כל עלמין ונמצא מעבר לכל תפיסה. לעומת זאת, מלכות ה' על העולמות היא רק בחינת "מלך", שהכלי שלה הוא הדיבור, כפי שמלך שולט באמצעות דברו.

וכמאמר ברוך שאמר²² והיה העולם אמירה בלבד שמזה נמשך חיות כל העולמות וקיומם והתהוותם מאין ליש שאין זה אלא בחי' הארה בעלמא

וכמו שנאמר: "ברוך שאמר והיה העולם" — באמירה בלבד, שממנה נמשכת החיות לכל העולמות, קיומם והתהוותם מאין ליש; ואין זה אלא בחינת הארה בלבד.

התפילה "ברוך שאמר והיה העולם" מלמדת שכל הבריאה באה מדיבור בלבד. לכן החיות, הקיום והתהוות של העולמות מאין ליש אינם אלא הארה קלושה מאורו של ה'.

וכמ"ש תתברך בשמים ממעל²³ ועל הארץ מתחת על כל שבח מעשה ידיך²⁴ שכל העולמות שמים וארץ מן הארץ לרקיע ת"ק שנה^{25, 26} אינה

וכמו שנאמר: "תתברך בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, על כל שבח מעשה ידיך"; שכן כל העולמות, שמים וארץ — והמרחק מן הארץ עד לרקיע הוא מהלך חמש מאות שנה — אינם

ראיה נוספת עולה מהברכה שלפני קריאת שמע, המכנה את השמים ואת הארץ "מעשה ידיך". אפילו העולמות העצומים כל כך, שלפי הגמרא המרחק מן הארץ עד לרקיע הוא מהלך של חמש מאות שנה, אינם אלא מעשה ידיו של ה'.

אלא בחיי מעשה ידיך שכמו במעשה ידי אדם עד"מ אינו מלובש אלא כח המעשה²⁷ שהוא לבוש החיצוני של הנפש.

אלא בחינת "מעשה ידיך". שכן, למשל, במה שאדם עושה בידיו, מלובש רק כוח העשייה, שהוא הלבוש החיצוני של הנפש,

המשל הוא למה שאדם יוצר בידיו: ביצירה מתבטא רק כוח העשייה שלו, החיצוני ביותר מבין לבושי הנפש — מחשבה, דיבור ומעשה. לא מתבטא בה דבר מעצמותו הפנימית של האדם.

כך החיות המלובש בכל העולמות אינן אלא בבחי' כח המעשה שהוא כח החיצוני והארה בעלמא שאינו נוגע לעצמות ומהות הנפש כלל.

כך גם החיות המלובשת בכל העולמות אינה אלא בחינת כוח העשייה, שהוא כוח חיצוני והארה בלבד, שאינו נוגע כלל לעצמותה ומהותה של הנפש.

כך גם החיות האלוהית שבכל העולמות דומה לכוח העשייה החיצוני: היא הארה בלבד, שאינה נוגעת בעצמותו של ה'. ההתבוננות בכך ממחישה עד כמה ה' עצמו נעלה מכל העולמות.

6 ובורא קדושים ישתבח שמך²⁸ לעד כו' שהקדושים שהם מלאכים ונשמות הם בחינת שם בלבד שהוא ג"כ אינו אלא זיו והארה כו'

ו"בורא קדושים, ישתבח שמך לעד" וכו' — שהרי הקדושים, שהם מלאכים ונשמות, הם בחינת שם בלבד, שגם הוא אינו אלא זיו והארה וכו',

ביטוי נוסף באותה ברכה, "בורא קדושים, ישתבח שמך", מצביע על מדרגה נעלית יותר. המלאכים והנשמות, שהם ה"קדושים", קשורים ל"שם" של ה', שגם הוא אינו אלא זיו והארה.

אלא שאינם בבחי' מעשה ידיך כמו חיצוניות העולמות כי הנה כח המעשה²⁹ המלובש באיזה כלי או שאר דבר מעשה ידי אדם עד"מ

אלא שהם אינם בבחינת "מעשה ידיך", כמו חיצוניות העולמות. שהרי הכוח לפעול, המלובש בכלי כלשהו או בדבר אחר שנעשה בידי אדם, על דרך משל,

ובכל זאת, הם נעלים מחיצוניות העולמות, המכונה "מעשה ידיך". כדי להסביר את ההבדל, אדמו"ר הזקן חוזר למשל על כוח הפעולה של בעל מלאכה, המלובש בחפץ.

הנה הכח ההוא אין לו שייכות כלל עם עצמות ומהות הנפש כי נעשה נפרד מובדל ממנו וע"י אחיזת הכלי עם הכח המלובש בו אין נמשך עצמות אדם אחריו.

הכוח הזה אינו קשור כלל לעצמותה ומהותה של הנפש, שכן הוא נעשה נפרד מובדל ממנה. וכשאוחזים בכלי, שבו מלובש הכוח, אין עצמותו של האדם נמשכת אחריו.

הכוח הזה נפרד מבעל המלאכה: אחיזה בחפץ אינה גוררת אחריה את האדם עצמו.

משא"כ בקראו שמו נמשך ג"כ עצמות האדם שהשם הוא זיו והארה הנוגע לעצמות הנפש ועודנו קשור ומיוחד עמה.

אך לא כך כשקוראים לו בשמו: גם עצמותו של האדם נמשכת, שכן השם הוא זיו והארה הנוגעים בעצמות הנפש, והוא עדיין קשור ומיוחד עמה.

שם הוא דבר שונה. כשקוראים לאדם בשמו, הוא עצמו מגיב, משום שהשם, אף שהוא זיו בלבד, עדיין קשור בעצמות הנפש.

אך עכ"ז אין זה אלא בחי' זיו. אבל הוא ית' בכבודו ובעצמו רם³⁰ ונשא כו'.

אך אף על פי כן, אין זו אלא בחינת זיו. אבל הוא יתברך בכבודו ובעצמו רם ונישא וכו'.

ובכל זאת, שם אינו אלא זיו. ה' עצמו, "בכבודו ובעצמו", נעלה הרכה מעבר לעולמות ולקדושים כאחד.

7 והוא הוא הסוכ"ע ומעלה ומטה שוים לפניו כו'. וכמ"ש אני ה' לא שנית³¹ ואי לזאת תשפך הנפש אל

חיק אביה³² ממש להיות נכספה

והוא עצמו אור סובב כל עלמין, ולפניו העליון והתחתון שווים וכו'. וכמו שכתוב: "אני הוי' לא שנית". ולכן הנפש תישפך ממש אל חיק אביה, ותהיה "נכספה",

ה' עצמו הוא הבחינה של "סובב כל עלמין", שלפניה העליון והתחתון שווים; "אני הוי' לא שנית" מלמד שאין בו שינוי לאחר הבריאה לעומת מה שהיה לפניו. כשמשגיגים זאת, הנפש נשפכת אל ה' כילד אל חיק אביו, ומתחילה "להיכסף".

וגם כלתה נפשי³³ להיות בבחינת בטול ממש אליו ית' לבדו וכמ"ש מי לי בשמים³⁴ וז"ש אני ה' לא שנית ואתם בני יעקב לא כליתם.

"וגם כלתה נפשי", כדי להיות כביטול גמור אליו ית' לבדו, וכמו שכתוב: "מי לי בשמים". וזהו [פירוש] הכתוב: "אני הוי' לא שנית, ואתם בני יעקב לא כליתם".

הפסוק בתהילים ממשיך: "וגם כלתה נפשי" — הנפש מגיעה לביטול גמור לה' לבדו, כמו בפסוק "מי לי בשמים". לכן הנביא מצמיד את "אני הוי' לא שנית" ל"ואתם בני יעקב לא כליתם".

פי' שהנביא מתמה על ישראל הרי אני ה' לא שנית ומפני מה לא כליתם שאין לכם כלות הנפש.³⁵

כלומר, הנביא תמה על ישראל: הרי "אני הוי' לא שנית", ואם כן, מדוע "לא כליתם" — כלומר, אין לכם כלות הנפש?

לפי קריאה זו, דברי מלאכי הם תמיהה של הנביא: מאחר שה' אינו משתנה בעקבות הבריאה, מדוע ישראל אינם מגיעים לכלות הנפש, לכיסופיה של הנפש עד כדי כליון?

אך דבר הגורם להיות מונע ומעכב את הנפש מבחי' בטול זה כמו שהעיד הכתוב ואתם בני יעקב לא כליתם הגם שיתבונן בגדולת א"ס ב"ה

אבל הדבר שגורם לנפש להימנע ולהתעכב מלהגיע לביטול הזה, כפי שהכתוב מעיד: "ואתם בני יעקב לא כליתם", הוא אף על פי שהאדם מתבונן בגדולת אין סוף ב"ה,

כעת שואל אדמו"ר הזקן מה מעכב את הנפש, כפי שהכתוב מעיד, גם כשהאדם מתבונן בגדולת ה'. |

כי אני ה' לא שניתני ולא כל האדם זוכה למעלת ומדרגת אברהם שנעשה מרכבה בבחי' בטול ממש באהבה עליונה מחמת התבוננות זו. הנה הסבה היא חלישת כח הנפש שאין בכוחה לצאת מנרתקה ומאסרה.³⁶

שהרי "אני הוי' לא שניתני", ולא כל אדם זוכה למעלתו ולדרגתו של אברהם, שנעשה מרכבה בביטול גמור, באהבה העליונה שבאה בעקבות התבוננות זו. הסיבה לכך היא חולשת כוחה של הנפש, שאין בכוחה לצאת מנרתקה וממאסרה.

לא כל אדם נעשה, כאברהם, "מרכבה" לאהבה העליונה באמצעות התבוננות כזאת. הסיבה היא חולשת הנפש: אין לה כוח לפרוץ מתוך נרתקה — מאסר הגוף. |

8 והוא מ"ש כשל בעוני כח³⁷ שע"י העונות נכשל ונתחלש כח הנפש³⁸ וכמ"ש כי אם עונותיכם³⁹ היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם ולא עונות ממש אלא גשמיות הגוף וחומריותו הוא שנעשה מסך מבדיל וזהו שנאמר: "כשל בעוני כוחי" — העונות מכשילים ומחלישים את כוח הנשמה. וכן נאמר: "כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם". [הכוונה] אינה לעונות ממש, אלא לגשמיות הגוף ולחומריותו, שהן נעשות מסך מבדיל,

חולשת הנשמה קשורה לפסוק "כשל בעוני כוחי" ולפסוק של ישעיהו: "עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם". אדמו"ר הזקן מוסיף שה"מסך" המבדיל כאן אינו חטא ממש, אלא הגשמיות והגסות של הגוף. |

שהוא הוא המצר וגבול שמגביל ומלביש את הנפש עד שמורידה לימשך אחריה ואינה יכולה לעלות ולצאת ממנה⁴⁰ וע"ז נאמר ותרא את עני אבותינו⁴¹ היינו מדות אהוי"ר כו' אברהם מדת האהבה כו': שהן עצמן המצר והגבול המצמצמים את הנשמה ומלבישים אותה, עד שהן מורידות אותה להימשך אחריהן, והיא אינה יכולה להתרומם ולצאת מהן. ועל כך נאמר: "ותרא את עני אבותינו" — כלומר, מדות האהבה והיראה וכו', אברהם [הוא] מדת האהבה וכו'.

הגשמיות הזאת היא ה"מצר" של מצרים, התחום הסוגר על הנשמה וגורר אותה אחר הגוף, כך שאינה יכולה להתרומם. "ותרא את עני אבותינו" במצרים מתייחס להגבלת מדות האהבה והיראה, מדותיהם של האבות, כאשר אברהם הוא מדת האהבה.

התורה כעוז ותושיה

9 ולזה נתנה התורה לישראל⁴² שהתורה נק' עוז⁴³ שהיא הנותנת כח ועוז לנפש האלקית להתגבר על חומריות הגוף ונפש הבהמית וגסותן לצאת ממסגר אסיר.⁴⁴

ומשום כך ניתנה התורה לישראל. התורה נקראת "עוז", מפני שהיא נותנת לנפש האלקית כוח ועוז להתגבר על החומריות של הגוף ושל הנפש הבהמית ועל גסותם, ולצאת ממאסר הכלא.

זו הסיבה שהתורה ניתנה. התורה נקראת "עוז", כלומר כוח, מפני שהיא נותנת לנפש האלקית כוח להתגבר על גסות הגוף והנפש הבהמית ולצאת לחירות, כמו אסיר היוצא מבית הכלא.

וזהו ה' עוז לעמו יתן⁴⁵ ה' יברך את עמו בשלום כי ע"י התורה שנק' עוז נעשה בשלום פ"י ב' שלום. וזהו פירוש הפסוק: "ה' יתן עוז לעמו; ה' יברך את עמו בשלום": באמצעות התורה, הנקראת "עוז", נעשה "בשלום", ופירוש הדבר: שני שלום.

כך מתפרש הפסוק "ה' יתן עוז לעמו; ה' יברך את עמו בשלום": באמצעות התורה, שהיא "עוז", בא השלום. את המילה "בשלום" דורשים כ"ב" שלום — שני שלומות — שכן האות ב"ת מייצגת את המספר שתיים.

כמארז"ל עושה שלום בפמליא של מעלה⁴⁶ ובפמליא של מטה. שלום היינו התקשרות בפמליא של מעלה היינו בחי גילוי אור א"ס ב"ה ממש בנפש האלקית להיות קשורה ומיוחדת בבחי בטול ממש. כמאמר חז"ל: "עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה". שלום פירושו התקשרות. בפמליא של מעלה, כלומר, בחינת גילוי ממש של אור אין סוף ברוך הוא בנפש האלקית, כך שתהיה קשורה ומיוחדת בביטול גמור.

שני השלומות הם כמאמר חז"ל: "שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה". שלום פירושו התקשרות; בפמליא של מעלה מתגלה אור אין סוף בנפש האלקית, כך שהיא קשורה בה' ומתבטלת אליו.

10 ובפמליא של מטה היינו הארת כחות נפש האלקית המלוכשת בגוף ונה"ב שלא יהיה מונע ומעכב מצד הגוף ונפשו הבהמית רק שיהיו כולם מסכימים ומתרצים ליחוד זה כד אתכפיא ואתהפכא חשוכא לנהורא

ובפמליה שלמטה, כלומר, שהכוחות של נפש האלקית המלוכשת בגוף ובנפש הבהמית יאירו, כך שהגוף ונפשו הבהמית לא יעכבו ולא יפריעו, אלא כולם יסכימו ויתרצו לייחוד הזה, כאשר יש אתכפיא והחושך נהפך לאור — אתהפכא.

השלום ב"פמליה שלמטה" מתקיים בתוך האדם עצמו: כוחות נפש האלקית מאירים דרך הגוף והנפש הבהמית, כך שהם אינם מתנגדים אלא מסכימים לייחוד הזה עם ה'. זהו מצב של אתכפיא ואתהפכא, שבו הצד האחר נכפף והחושך שלו נעשה אור.

כי התורה שנקי עוז נקי גי' תושיה⁴⁷ שמתשת כח הס"א שמצד הגוף כי לאום מלאום יאמץ^{48,49} וכשזה קם זה נופל.⁵⁰

כי התורה, הנקראת "עוז", נקראת גם "תושיה", משום שהיא מתישה את כוח הסטרא אחרא שמצד הגוף; שהרי "לאום מלאום יאמץ", וכשזה קם — זה נופל.

התורה נקראת גם "תושיה", והגמרא קושרת זאת למילה "מתשת": היא מחלישה את כוח הסטרא אחרא שמקורו בגוף. כפי שנאמר על יעקב ועשו: "לאום מלאום יאמץ" — כשאחד קם, השני נופל.

אך להבין כיצד הוא העוז של התורה ליתן כח לנפש האלקית ולהתיש כח גשמיות הגוף וחומריותו הלא גם התורה נתלכשה בעניינים גשמיים⁵¹ תרומות ומעשרות כו'.

אך [עלינו] להבין כיצד עוזה של התורה נותן כוח לנפש האלקית ומחליש את כוח הגשמיות והחומריות של הגוף. והרי גם התורה התלכשה בעניינים גשמיים, כגון תרומות ומעשרות וכו'.

מתעוררת כאן שאלה: כיצד התורה יכולה לחזק את הנשמה מול הגשמיות, כאשר גם התורה עצמה התלכשה בעניינים גשמיים, כגון דיני תרומות — החלק מן היבול הניתן לכוהנים — ומעשרות?

אמנם הנה נודע כי מקור התורה ויסודה בהררי קדש⁵² עליון מאא"ס ב"ה בעצמו ובכבודו הסוכ"ע אני ה' לא שניתי אורייתא וקוב"ה כולא חד.^{53,54}

אולם ידוע שמקור התורה ויסודה הם ב"הרי קודש" העליונים, מאור אין סוף ברוך הוא בעצמו ובכבודו, הסוכב כל עלמין: "אני הוי' לא שניתי". "אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד".

התשובה היא שמקור התורה הוא ב"הרי קודש" שלמעלה, בעצמותו של ה', בבחינה הסוכבת כל עלמין ואינה משתנה. "אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד" — התורה והקדוש ברוך הוא הם דבר אחד, ולכן כוחה של התורה הוא כוחו של ה' עצמו.

קטע 4 • 111-14

"לאמר": דבר ה' בפינו

11 והנה עיקר קבלת התורה הוא מ"ש בעשרת הדברות וידבר אלקים⁵⁵ את⁵⁶ כל הדברים האלה לאמר אנכי.

והנה עיקר קבלת התורה הוא מה שנאמר בעשרת הדיברות: "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר: אנכי..." עיקר קבלת התורה מתבטא בפתיחת עשרת הדיברות: "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר: אנכי..." אדמו"ר הזקן מתמקד במילה "לאמר".

דלכאורה מלת לאמר אין לה הבנה ⁵⁷ ואינה ⁵⁸ כמו כל לאמר שבמקרא ⁵⁹ שפ"י לאמר לזולתו. משא"כ בעשרת הדברות א"א לפרש כך

לכאורה, אי אפשר להבין את המילה "לאמר". אין פירושה כמו בכל מקום אחר במקרא — לומר את הדברים למישהו אחר. אולם בעשרת הדיברות אי אפשר לפרש אותה כך,

במקומות אחרים במקרא, "לאמר" פירושו לומר את הדברים לאחרים, כמו כאשר ה' מדבר אל משה כדי שיעביר את הדברים הלאה. כאן אי אפשר לפרש כך את המילה.

שהרי כל ישראל שמעו ⁶⁰ ופכ"פ דבר ⁶¹ ה' את אשר ישנו פה ⁶² ואת אשר איננו פה כו'.

שהרי כל ישראל שמעו, ו"פנים אל פנים דיבר ה'", "את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה" וכו'.

במעמד הר סיני שמעו כל ישראל את דברי ה' ישירות, "פנים אל פנים", והברית כללה גם את מי ש"איננו פה" — הדורות העתידיים לבוא. לא נותר איש שהיה צורך להעביר לו את הדברים.

אך פ"י הוא לאמר ולדבר את כל דברי התורה מה שכבר נאמר למשה מסיני כי כל מקרא ומשנה הלכות ואגדות כולם נאמרו למשה בסיני הגם שבגמרא הוזכרו שמות תנאים ואמוראים ⁶³ שאמרו הלכה זו אלא פירושו של "לאמר" הוא לומר ולדבר את כל דברי התורה, את מה שכבר נאמר למשה מסיני. שהרי כל המקרא והמשנה, ההלכות והאגדות, כולם נאמרו למשה בסיני. ואף שבגמרא נזכרים שמות התנאים והאמוראים שאמרו הלכה זו,

המשמעות החדשה היא ש"לאמר" מתייחס לכך שישאל עצמם יאמרו וידברו את כל דברי התורה שכבר ניתנו למשה בסיני. כל המקרא והמשנה, ההלכות והאגדות, ניתנו בסיני, גם כאשר התלמוד מביא אותן בשם חכמים מאוחרים יותר.

כמו ב"ש אומר כך כו' היינו דבר ה' זו הלכה ⁶⁴ שנאמרה למשה מסיני שיצא מפי אותו תנא ואמורא.

כמו "בית שמאי אומרים כך" וכו' — זהו "דבר ה', זו הלכה", שנאמרה למשה מסיני ויצאה מפיו של אותו תנא או אמורא.

לכן, כאשר הגמרא אומרת "בית שמאי אומרים כך", הפסיקה היא עדיין "דבר ה'", שהגמרא מגדירה כהלכה: היא ניתנה בסיני וכעת נאמרת מפיו של אותו חכם.

12 וכענין דברי אשר שמתי בפ"ך ⁶⁵ וכח זה ניתן לישראל להיות הלכה היוצאת מפיהם דבר ה' ממש

שנאמרה למשה מסיני ניתן בזמן קבלת התורה בעשרת הדברות לאמר מה שכבר נאמרה

זה דומה ל"את דבריי אשר שמתי בפ"ך". הכוח הזה ניתן לישראל, כך שההלכה היוצאת מפיהם תהיה ממש דבר ה' שנאמר למשה מסיני; הוא ניתן בזמן מתן התורה, בעשרת הדיברות, במילה "לאמור" — [לומר] את מה שכבר נאמר.

זה דומה להבטחתו של ישעיהו: "את דבריי אשר שמתי בפ"ך". הכוח לכך שההלכה הנאמרת בפי יהודים תהיה דברו של ה' עצמו מסיני ניתן במעמד הר סיני, במילה "לאמור": לחזור ולומר את מה שכבר נאמר.

דהיינו בחיי בטול אליו ית' שאין הדבור נעשה נפרד⁶⁶ אצל האדם להיות יוצא מפי עצמו כאלו הוא שלו רק

כלומר, בחינת ביטול אליו יתברך, כך שהדיבור אינו נעשה דבר נפרד אצל האדם ואינו יוצא מפי כאלו הוא שלו; אלא,

הכוח הזה הוא ביטול: דברי התורה אינם נעשים דבריו של המדבר, כאילו הוא מחברם.

כמ"ש תען לשוני אמרתך⁶⁷ שהתורה היא אמרתך אלא שלשוני תען כעונה אחר האומר מה שהוא אומר.

כמו שכתוב: "לשוני תענה אמרתך". התורה היא "אמרתך", ורק "לשוני תענה" — כלשונו של מי שעונה אחר המדבר וחוזר על דבריו.

הפסוק "לשוני תענה אמרתך" מתאר זאת: התורה היא דברו של ה', ולשונו של האדם רק "עונה" וחוזרת עליו אחרי המדבר.

13 ויוי"ד הדברות הן כללות כל התורה שבקבלתן עשרת הדברות מפי הגבורה קבלו כל התורה להיות בחיי בטול אצלם לדבר ה' המדבר בפיהם ולהיות

ועשרת הדיברות הן כללות התורה כולה. בקבלת עשרת הדיברות מפי הגבורה קיבלו את התורה כולה: שתהיה בהם בחינת ביטול לדבר ה' המדבר בפיהם, ושיהיו

עשרת הדיברות כוללות את התורה כולה באופן כללי, ולכן קבלתן מפי ה' הייתה קבלת התורה כולה. מה שקיבלו ישראל היה הביטול שבאמצעותו דבר ה' מדבר בפיהם.

רק כעונה אחר האומר שהוא ענין גילוי אור א"ס למטה כמו למעלה בבחי' בטול ממש.

רק כמי שעונה אחר האומר — וזהו גילוי אור אין סוף למטה כמו למעלה, בבחינת ביטול ממש.

עליהם להיות רק כמי שחוזר על דברי האומר. זהו גילוי אור אין סוף למטה כפי שהוא למעלה, בביטול גמור.

14 ומזה יתבונן המשכיל ויפול עליו אימה ופחד בעסק התורה בשומו ללבו כי דבר ה' הוא ממש שנאמר למשה מסיני.

מכאן יתבונן האדם החושב, ויפלו עליו אימה ופחד בשעה שהוא עוסק בתורה, כשישים אל לבו שזו ממש דבר ה', שנאמר למשה מסיני.

התוצאה המעשית היא שאדם המתבונן ומפנים שהתורה שהוא לומד היא ממש דבר ה' מסיני, יתמלא אימה ופחד בשעת לימודו.

וזה שארז"ל ע"פ והודעתם לבניך ולבני בניך וסמך ליה יום אשר עמדת⁶⁸ כו' מה להלן באימה ויראה כו' אף כאן כו' שלכאורה אינו מובן דמיון זה מה להלן אף כאן כו'

וזהו שאמרו חז"ל על הפסוק "והודעתם לבניך ולבני בניך", שסמוך לו נאמר "יום אשר עמדת" וכו': "מה להלן באימה וביראה וכו', אף כאן וכו'". לכאורה, ההשוואה הזאת — "מה להלן, אף כאן" וכו' — אינה מובנת,

חז"ל למדו זאת משני פסוקים סמוכים: "והודעתם לבניך ולבני בניך", ואחריו "יום אשר עמדת" בסיני. כשם שבמעמד הר סיני שררו אימה ויראה, כך גם לימוד התורה צריך להיות; אך אדמו"ר הזקן שואל כיצד ההשוואה הזאת מתקיימת.

שהרי במעמד הר סיני וכל העם רואים את הקולות⁶⁹ ופכ"פ דבר⁷⁰ ה'. משא"כ בעסק התורה של כל אדם כשלומד בפני עצמו.

שהרי במעמד הר סיני "כל העם רואים את הקולות", ו"פנים אל פנים דיבר ה'", ואילו בלימוד התורה של כל אדם, כשהוא לומד לבדו, אין הדבר כך.

בסיני העם ראו את הקולות ושמעו את דבר ה' פנים אל פנים, ואילו אדם הלומד לבדו אינו חווה חוויה כזאת. מדוע, אם כן, עליו לחוש את אימת מעמד הר סיני?

אלא הענין הוא כמש"ל כי גם עסק התורה שבכ"א ובכל זמן הוא דבר ה' ממש שנאמר למשה מסיני. ועל ידי זה תפול עליו אימה ויראה כאלו קבלה היום מהר סיני.⁷¹

אלא העניין הוא כפי שנכתב לעיל: גם לימוד התורה של כל אדם, בכל זמן, הוא ממש דבר ה' שנאמר למשה מסיני. ועל ידי כך ייפלו עליו אימה ויראה, כאילו קיבל אותה היום מהר סיני.

התשובה היא הנקודה שהוסברה קודם: לימוד התורה של כל אדם, בכל זמן, הוא ממש דבר ה' שניתן בסיני. הידיעה הזאת מעוררת בו יראה, כאילו הוא מקבל את התורה מהר סיני היום.

קטע 5 • 15-17

אנכי והיציאה ממצרים

15 והנה עסק התורה בבחי' בטול זה הוא הנותן עוז ותעצומות⁷² לנפש האלקית⁷³ ותושיה לסט"א.

והנה, לימוד התורה מתוך ביטול זה הוא שנותן כוח ועוצמה לנפש האלקית, ותושיה לסטרא אחרא.

לימוד התורה מתוך ביטול זה הוא שנותן לנפש האלקית "כוח ועוצמה", ומשמש תושיה המחלישה את הסטרא אחרא.

וזוהו אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים⁷⁴ כי בקבלת התורה נמשך בחי' אנכי דהיינו אנכי ממש עצמותו ומהותו ית' הסוכ"ע כו'.

וזוהו [פירוש] "אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים": שכן באמצעות קבלת התורה נמשכה בחינת אנכי — כלומר, אנכי ממש, עצמותו ומהותו יתברך, הסוכב כל עלמין וכו'.

הדבר נרמז בדיבר הראשון: "אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". קבלת התורה המשיכה את אנכי — "אני" במלוא מובן המילה: עצמותו של ה', הסוכב כל עלמין.

16 וכמ"ש והיו הדברים האלה⁷⁵ אשר אנכי מצוך היום כו' ובחי' אנכי זה נמשך לישראל בבחי' הוי"ה דהיינו ע"י צמצום והתפשטות כנ"ל עד שנעשה בבחי' אלקיך ממש

כמו שכתוב: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום" וכו'. בחינת אנכי זו נמשכת לישראל באמצעות בחינת הוי', כלומר, על ידי צמצום והתפשטות, כנוכר לעיל, עד שהיא נעשית ממש בבחינת "אלקיך".

אותו אנכי מופיע בפסוק "הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום". עצמות זו מגיעה לישראל באמצעות שם הוי', על ידי צמצום והתפשטות, עד שהיא נעשית בפועל "אלקיך".

ואזי אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבחי' מצרים וגבולים שמצד הגוף ונה"ב המגבילים ומלבישים את נפש האלקית ומעכבים לצאת מנרתקה

ואז מגיע "אשר הוצאתיך מארץ מצרים": מתוך המצרים וההגבלות שמקורם בגוף ובנפש הבהמית, המגבילים ומלבישים את הנפש האלקית ומונעים ממנה לצאת מנרתיקה.

לאחר מכן בא "אשר הוצאתיך מארץ מצרים": מתוך המצרים, ההגבלות של הגוף והנפש הבהמית, שמגבילים את הנפש האלקית ומונעים ממנה לצאת מנרתיקה.

וכמ"ש ואעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ורחבה^{76,77} כי ע"י קבלת אנכי דהיינו בחי' סוכ"ע ואני ה' לא שניתי בעסק התורה בבחי' בטול כו' הוא הנותן כח לנפש האלהית.

כמו שכתוב: "ואעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ורחבה". קבלת אנכי — כלומר, בחינת סוכב כל עלמין ו"אני הוי' לא שניתי" — בעיסוק בתורה מתוך ביטול וכו', היא הנותנת כוח לנפש האלקית.

הפסוק "ואעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ורחבה" מתאר את התוצאה. קבלת אנכי, המדרגה הנעלית של "אני הוי' לא שניתי", באמצעות לימוד תורה מתוך ביטול, היא שנותנת לנפש האלקית את כוחה.

17 ותושיה לתאוות הגוף כו'. וזהו ענין אנשי יריחו⁷⁸ היו כורכין את שמע ולא היו מפסיקין בין אחד ואהבת.⁷⁹

והיא גם מחלישה את תאוות הגוף וכו'. זהו עניינם של אנשי יריחו, שהיו כורכים את קריאת שמע ולא מפסיקים בין "אחד" ל"ואהבת".

התורה מחלישה גם את תאוות הגוף. הדבר מסביר את מנהגם של אנשי יריחו, שקראו את שמע בלי הפסק בין "אחד" ל"ואהבת", כלומר לא אמרו ביניהם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

כי עיי קבלת בחי' אחד דהיינו בחי' יחודא עלאה שהוא בחי' בטול ממש לאור אי"ס

שהרי על ידי קבלת בחינת "אחד", כלומר בחינת יחודא עלאה, שהיא בטול ממש לאור אין סוף,

הסיבה היא שקבלת "אחד" פירושה קבלת יחודא עלאה, שבו הכול בטל לפני אור אין סוף.

בי"ה הסוכי"ע כנ"ל תגדל האהבה ביתר שאת עד שתהיה בכל לבבך בשני יצריך⁸⁰ דאתכפא סט"א ואתהפכא חשוכא לנהורא שמבחי' בטול זה נמשך עוז ותושיה כנ"ל.

ברוך הוא, הסובב כל עלמין, כנזכר לעיל, האהבה תגדל במידה נעלה ביותר, עד שתהיה "בכל לבבך", בשני יצריך, כשהסטרא אחרא נכפפת והחושך נהפך לאור; שכן מבחינת ביטול זו נמשכים עוז ותושיה, כנזכר לעיל.

מתוך הביטול הזה האהבה גדלה עד שהיא "בכל לבבך", כלומר בשני היצרים, כפי שהמשנה מסבירה: ביצר הטוב וביצר הרע, שכן הצד הבהמי נכפף ואף נהפך. לכן "אחד" מוביל היישר ל"ואהבת".

משא"כ בשכמל"ו הרי כתיב מלך אלהים על גוים כי שם זה הוא חיות העולמות ואפי' עכו"ם בכלל.⁸¹

אך אין הדבר כך ב"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", שהרי נאמר: "אלקים מלך על גוים", שכן שם זה הוא החיות של העולמות, וגם עובדי עבודה זרה בכלל.

"ברוך שם כבוד מלכותו שונה. הוא מתייחס לאלקים, המחיה את העולמות, וכפי שמראה הפסוק "אלקים מלך על גוים", הוא מעניק חיות גם לעובדי עבודה זרה.

וכענין שארז"ל לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל^{82,83} כו' אלא שאנו אומרים בשכמל"ו בחשאי כי ועד הוא ג"כ אחד אלא שהוא בחילופי דאיתון⁸⁴ כמ"ש בזוהר:⁸⁵

וכעין מה שאמרו חז"ל: "לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל" וכו'. אלא שאנו אומרים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בלחש, משום שגם "ועד" הוא "אחד", אלא בחילוף אותיות, כפי שנאמר בזוהר:

הדברים קשורים לדברי חז"ל על בניו של יעקב: "לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל". בסיפור שבתלמוד, כאשר בני יעקב הכריזו את שמע, יעקב השיב "ברוך שם..." אנו אומרים זאת בלחש בלבד משום שכפי שמבואר בזוהר, "ועד" הוא "אחד" בחילוף אותיות, ולכן אין אומרים "אחד" בגלוי.

קטע 6 • 181-21

הלבנה והשמש

18 ובוזה יובן מה שישראל מונים ללבנה.⁸⁶ כי הלבנה לית לה מגרמה כלום⁸⁷ רק שמקבלת האור שלה מאור השמש להאיר על הארץ.

ובכך יובן מדוע ישראל מונים ללבנה. ללבנה אין דבר משלה; היא מקבלת את אורה מאור השמש, כדי להאיר על הארץ.

כעת המאמר עובר לעסוק בלבנה, שעל פיה ישראל מונים את לוח השנה. אין ללבנה אור משלה; כל אורה מתקבל מן השמש.

ולכן בכל חודש וחודש מתמעטת קודם חידושה עד שנעשית בבחי' נקודה⁸⁸ מפני שבאה תחת אור השמש ממש לקבל ממנה

לכן, מדי חודש היא הולכת ומתמעטת לפני חידושה, עד שהיא נעשית בבחינת נקודה, מפני שהיא נמצאת ממש תחת אור השמש כדי לקבל ממנו;

בכל חודש, לפני חידושה, הלבנה מצטמצמת עד שהיא נעשית נקודה בלבד, משום שהיא עומדת ממש תחת השמש כדי לקבל ממנה.

ולכן אינה מאירה על הארץ והולכת ואור עד מילוי הלבנה והכל מאור השמש ממש שהלבנה לית לה מגרמה כלום.

ולכן אינה מאירה על הארץ. לאחר מכן אורה הולך ומתרבה עד שהלבנה מלאה, וכל האור הזה הוא מאור השמש ממש, שהרי אין ללבנה דבר משלה.

במצב זה היא אינה מאירה על הארץ; אחר כך אורה הולך ומתרבה עד שהיא מלאה, וכל האור הזה בא מן השמש. התמעטותה והתמלאותה מראות שאין לה דבר משלה.

19 ואחר מילוי הלבנה חוזרת ומתמעטת להיות בבחינת נקודה בסוף החדש עד שחוזרת ומתחדשת. וככל הדברים האלה וכמשל הזה כך הוא ענין ישראל⁸⁹

לאחר שהלבנה מתמלאה, היא שוב הולכת ומתמעטת, עד שהיא נעשית בבחינת נקודה בסוף החודש, ואז היא מתחדשת מחדש. וכך, בהתאם לכל הדברים האלה ולמשל הזה, הוא גם ענינם של ישראל,

לאחר שהיא מתמלאה, הלבנה הולכת ונחסרת עד שהיא נעשית נקודה בסוף החודש, ואז היא מתחדשת. בכל הדברים האלה ישראל דומים ללבנה.

שהם בחיי בטול לאור אי"ס ב"ה הסוכ"ע ותורתם ועבודתם הם בבחינת דלית להון מגרמיהון כלום. שאינו בבחי' יש מי שלומד יש מי שאוהב כו'.

שהם בבחינת ביטול לאור אין סוף, ברוך הוא, הסוכב כל עלמין; ותורתם ועבודתם הן בבחינת "לית להון מגרמיהון כלום" — אין להן דבר משל עצמן, כלומר, אין זו בחינה שבה יש מי שלומד ויש מי שאוהב וכו'.

ישראל בטלים לאור אין סוף, ותורה ועבודת ה' שלהם "לית להון מגרמיהון כלום", כמו הלבנה. אין כאן ישות עצמאית שלומדת או אוהבת.

אלא הכל בבחי' בטול לאור אי"ס ב"ה ממש ואור אי"ס ב"ה ממש הוא השוכן בתוך

אלא הכול בבחינת ביטול לאור אין סוף, ברוך הוא, ממש; ואור אין סוף, ברוך הוא, עצמו הוא השוכן בתוך

הכול בטל לאור אין סוף, ואור אין סוף עצמו הוא השוכן בתוך תורתם ועבודתם.

תורתם ועבודתם ודבר ה' זו הלכה⁹⁰ היא המדברת בפיהם וזו היא בחי' שמש כמ"ש כי שמש ומגן הוי"ה אלקים.⁹¹ שבחי' הוי"ה נקי שמש.

תורתם ועבודתם, ו"דבר ה' — זו הלכה" הוא המדבר בפיהם. וזוהי בחינת "שמש", כמו שכתוב: "כי שמש ומגן הוי"ה אלקים"; בחינת הוי' נקראת "שמש".

לכן ההלכה שהם אומרים היא "דבר ה'", המדבר דרכם. זוהי ה"שמש" שבפסוק "כי שמש ומגן הוי' אלקים": שם הוי' הוא השמש, מקור האור שישראל, בדומה ללבנה, מקבלים.

20 ובחי' אלהים נקי מגן כו' כמ"ש במ"א. והתורה נמשך משם הוי"ה. וזהו ענין תורה ועבודה וגמ"ח שצריך להיות שלשתן דוקא כי גמ"ח היינו צדקה.

ובחינת אלקים נקראת "מגן" וכו', כפי שמוסבר במקום אחר. התורה נמשכת משם הוי'. זהו ענינם של תורה, עבודה וגמילות חסדים, ששלושתם נחוצים דווקא. גמילות חסדים פירושה צדקה.

שם אלקים, שמסתר ומגביל, נקרא "מגן"; המאמר רק מציין שהדבר מוסבר במקום אחר. התורה נמשכת משם הוי', ה"שמש". לאחר מכן המאמר עובר לשלושת הדברים שעליהם, לפי המשנה, העולם עומד: תורה, עבודה וגמילות חסדים, שכולם נחוצים; גמילות חסדים פירושה כאן צדקה.

וצדקה היא כללות כל התורה שנק' בשם צדקה ובפרטות מעשה הצדקה ממש שהצדקה היא להחיות רוח שפלים⁹² היא בחי' שמש כמ"ש וזרחה לכם יראי שמי⁹³ שמש צדקה. כי כמו שהצדקה היא להחיות רוח שפלים.

הצדקה היא כל התורה בכללותה, שנקראת בשם "צדקה", ובפרט — מעשה הצדקה עצמו. הצדקה, שהיא "להחיות רוח שפלים", היא בחינת "שמש", כפי שנאמר: "וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה". שכן הצדקה היא "להחיות רוח שפלים",

לצדקה יש משמעות רחבה — התורה כולה, הנקראת "צדקה" — ומשמעות פרטית: מעשה הצדקה עצמו. הצדקה "מחיה רוח שפלים", ולכן היא דומה לשמש, כפי שנאמר בפסוק "שמש צדקה".

21 וכן אור השמש הוא להאיר במקום חשך שאין בו אור שהיא בחיי השפעה מלמעלה למטה.

כך גם אור השמש נועד להאיר במקום חשך שאין בו אור, וזוהי בחינה של השפעה מלמעלה למטה.

כשם שהצדקה מחיה את השפל, אור השמש מאיר בתוך החושך שאין בו אור. בשני המקרים מדובר בהשפעה מלמעלה למטה.

והשפעה זו היא ע"י בחיי עבודה שהוא בחיי בטול ממטה למעלה אור א"ס ב"ה הסוכ"ע להיות השפעת

אוא"ס ב"ה ממש שורה ומתגלה למטה כמו למעלה דהיינו כמו בטול הלבנה לאור השמש ממש:

והשפעה זו נעשית באמצעות בחינת העבודה, שהיא בחינת ביטול מלמטה למעלה אל אור אין סוף ברוך הוא, הסוכב כל עלמין, כדי שהשפעת אור אין סוף ברוך הוא ממש תשרה ותתגלה למטה כפי שהיא למעלה; כלומר, בדומה לביטול הלבנה אל אור השמש ממש.

השפעה זו באה באמצעות העבודה, שהיא ביטול מלמטה למעלה אל אור אין סוף. על ידה שורה אור אין סוף ומתגלה למטה כפי שהוא למעלה, כשם שהלבנה בטלה לפני השמש ומקבלת את אורה.

קטע 7 • 221-23

ראש חודש סיוון

22 וזהו בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה⁹⁴ כו' כי בצאת ישראל ממצרים התחילו

לספור ספירת העומר כמ"ש שבעה שבועות תספור לך.⁹⁵ והם הכנה להיות קבלת התורה בשבועות.

וזהו [פירוש] "בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה" וגו'. כשיצאו בני ישראל ממצרים, הם התחילו לספור את ספירת העומר, כפי שנאמר: "שבעה שבועות תספור לך". הספירה היא הכנה לקבלת התורה בחג השבועות.

המאמר חוזר לפסוק הפותח אותו. כשיצאו בני ישראל ממצרים הם התחילו לספור את העומר, "שבעה שבועות תספור", כהכנה לקבלת התורה בחג השבועות.

דהיינו להיות גילוי אוא"ס ב"ה למטה כמו למעלה בבחי' בטול אליו ית' לאמר אחר מה שיאמר הוא ולהיות דבר ה' ממש בתוך בני ישראל בעסק תורתם.

כלומר, כדי שאור אין סוף, ברוך הוא, יתגלה למטה כפי שהוא למעלה, מתוך ביטול אליו יתברך: לומר אחרי מה שהוא יאמר, ושדבר ה' ממש יהיה בתוך בני ישראל כשהם עוסקים בתורה.

מטרת ההכנה הזאת הייתה גילוי אור אין סוף למטה כפי שהוא למעלה, באמצעות ביטול: שבני ישראל "יאמרו" אחרי מה שה' אומר, כך שדברו ממש יהיה נוכח בלימוד התורה שלהם.

23 ובשבוע הז' ביום ג' בו הוא כאלו כבר נכנסה כל השבוע ונעשו אז ישראל מוכנים ועומדים⁹⁶ לקבל בחי בטול זה.

ובשבוע השביעי, ביום השלישי שלו, הרי זה כאילו כבר נכנסה כל השבוע, וישראל היו אז מוכנים ועומדים לקבל בחינה זו של ביטול.

ראש חודש סיוון, היום שבו הגיעו ישראל לסיני, הוא היום השלישי של השבוע השביעי לעומר. עד אז כאילו כבר נכנסה כל השבוע, ולכן ישראל כבר היו מוכנים לקבל ביטול זה.

והיה אז מולד הלבנה שהוא גילוי אוא"ס ב"ה אחר בטול הלבנה אליו. ולכן נק' ביום הזה סתם כי יום היינו אור וגילוי

ואז היה מולד הלבנה, שהוא גילוי אור אין סוף, ברוך הוא, לאחר ביטול הלבנה אליו. לכן נאמר ביום הזה סתם, שכן "יום" פירושו אור וגילוי,

באותו יום היה גם מולד הלבנה: לאחר ביטולה לשמש, כשהיא מצטמצמת לנקודה, בא גילוי חדש של אור. משום כך הפסוק אומר בפשטות "ביום הזה", שכן "יום" פירושו אור וגילוי.

כמ"ש ויקרא אלהים לאור יום והיינו גילוי ואהבה שבבחי בטול אליו ית' (שבחי אהבה זו נק' היום הזה כי פי זה הוא בחי יחוי"ע שלכן משרעי"ה נתנבא בזה.⁹⁷

כמו שכתוב: "ויקרא אלקים לאור יום". והיינו גילוי ואהבה שבבחינת ביטול אליו יתברך. (מדרגת אהבה זו נקראת "היום הזה", כי פירוש "זה" הוא בחינת יחודא עילאה, ולכן משה רבנו התנבא בלשון "זה").

כמו בפסוק "ויקרא אלקים לאור יום", יום הוא גילוי; כאן מדובר בגילוי של אהבה הנובעת מביטול. בהערת סוגריים מוסיף אדמו"ר הזקן שאהבה זו נקראת "היום הזה", משום ש"זה" מציין את היחודא עילאה; חז"ל מלמדים שמה לבדו התנבא בלשון "זה הדבר".

ובר"ח מקבלת כנ"י מוחין מחכמה. עמ"ש בד"ה והיה מדי חדש.⁹⁸ לכן האהבה היא בבחי בטול) ובראש חודש מקבלת כנסת ישראל מוחין מחכמה. עיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "והיה מדי חודש בחודשו". לכן האהבה היא בבחינת ביטול.)

בראש חודש מקבלת כנסת ישראל מוחין מחכמה, כפי שמוסבר במאמר המתחיל "והיה מדי חודש בחודשו". לכן האהבה של אותו יום היא אהבה של ביטול.

כי ואהבת⁹⁹ ב"פ אור ואזי באו למדבר סיני שירדה שנאה¹⁰⁰ כו' דהיינו ענין תושיה שמתשת כח הס"א כו' ומדבר מלשון דבור

כי "ואהבת" שווה בגימטריה פעמיים "אור". ואז באו למדבר סיני, שירדה בו שנאה וכו', כלומר ענין התשישות, המחלישה את כוחה של הסטרא אחרא וכו'. ו"מדבר" הוא מלשון "דיבור",

הגימטריה של "ואהבת" היא 414, פי שניים מהגימטריה של "אור", 207; משום כך אהבה זו נקראת "יום". אחר כך באו ישראל לסיני, שחז"ל קושרים את שמו ל"שנאה"; כאן הכוונה לתשישות כוחה של הסטרא אחרא. "מדבר" קשור למילה "דיבור".

כמו ומדברך נאווה¹⁰¹ ונקי מדבר בתוספת מי כי המי הוא מאותיות האמנתי"ו שהן להקטין הענין¹⁰² כלומר שאין בזו בחי' דבור בפ"ע רק בחי' שכבר נדבר

כמו "ומדברך נאווה". והוא נקרא "מדבר" בתוספת מ"ם, מפני שהמ"ם היא אחת מאותיות האמנתי"ו, המשמשות להקטנת הענין; כלומר, אין כאן בחינה של דיבור בפני עצמו, אלא רק בחינה של מה שכבר נאמר,

כמו בפסוק "ומדברך נאווה", "מדבר" פירושו דיבור, אך נוספה לו מ"ם — אחת מאותיות האמנתי"ו, המצטרפות לשורש, ולדברי אדמו"ר הזקן מקטינות את משמעותו. לכן "מדבר" הוא דיבור שאינו עצמאי, אלא חזרה על מה שכבר נאמר.

דהיינו שהדבור הוא בחי' בטול בדבר ה' המדבר בו (ועמ"ש בד"ה הנ"ל) ואזי ויסעו מרפידים.¹⁰³ כלומר, הדיבור הוא בבחינת ביטול בתוך דבר ה' המדבר בו (ועיינו במה שנכתב במאמר הנזכר לעיל). ואז "ויסעו מרפידים":

דיבור כזה בטל בתוך דבר ה' המדבר באמצעות האדם, והכתוב מפנה שוב למאמר על ראש חודש להרחבה. אחר כך נאמר: "ויסעו מרפידים".

בחי' רפיון ידיים כמארו"ל למה נק' שמה רפידים¹⁰⁴ כו' דהיינו בחינת חלישת כח הנשמה רק שניתנה להם עוז ותעצומות לנשמה ותושיה לס"א כו':

בחינת רפיון ידיים, כפי שאמרו חז"ל: "למה נקרא שמה רפידים" וכו'; כלומר, בחינת חולשת כוחה של הנשמה. אלא שניתנו להם עוז ותעצומות לנשמה ותשישות לסטרא אחרא וכו'.

חז"ל דורשים את השם "רפידים" כ"רפיון ידיים"; כאן הכוונה לחולשת הנשמה. ישראל יצאו ממצב חולשה זה, משום שניתנו להם עוז ותעצומות לנשמה ותשישות כנגד הסטרא אחרא — מתנת התורה המתוארת לאורך המאמר.

בעבודה

אדם שייקח ללב שהתורה שהוא לומד היא באמת דבר ה' שניתן בסיני, יחוש חרדה ויראה בשעת לימודו, כאילו הוא מקבל אותה היום. והתורה הנלמדת מתוך ביטול, כאדם שרק חוזר על דברי ה', היא שנותנת לנפש האלקית כוח להתגבר על הגוף ומחלישה את הסטרא אחרא, במקום שבו ההתבוננות לבדה לא עוררה את האדם.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר אדמו"ר הזקן שהתבוננות בגדולת ה' אינה מספיקה כדי לשחרר את הנפש, ומה מוסיפה התורה שאפילו אהבת האבות לא העניקה?
2. כיצד נעשית המילה "לאמר" שבעשרת הדיברות לבסיס לאמירה שכל הלכה שחכם אומר היא דבר ה' מסיני?
3. במה שונה הקשר של מעשה ידי אומן לקשר של אדם לשמו, וכיצד מיישם המאמר את ההבחנה הזאת על העולמות ועל מלאכים ונשמות?
4. מה מלמדת הלבנה, המצטמצמת לנקודה כשהיא עומדת קרוב כל כך תחת השמש, על ביטול ועל קבלת אור?
5. מדוע עברו אנשי יריחו מיד מ"אחד" ל"ואהבת", ומדוע אומרים בלחש "ברוך שם כבוד מלכותו"?

הערות

פסקה 1

1 בחדש השלישי

ההערה מציינת שמאמר זה נדפס גם במהדורת Lemberg של Torah Ohr, בדף 5a.

הערות קה"ת

נדפס גם בתו"א לעמבערג דף ה, א. הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ז עי קמו: בשבת שלפני שבועות. ובעי שעה ביאור נוסף. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. הגהות וקיצורים באוה"ת יתרו עי תשעב. תשעג. תשצ. שייך לביאור עי תשצב. קיצורים בכרך ח עי ב'תתקעה. עוד קטע לכאן עי ב'תתקעו. חלק נעתק גם בסה"מ תרל"ג כרך א עי רצג עם הגהות ושינויים (מיוסד על הנדפס באוה"ת פי יתרו עי תשעג). וראה גם באוה"ת יתרו עי תשסח ואילך. חלק מהמאמר הושווה לבוך 1052 כתי"ק מהרי"ל (רוב הכתי" דהה מאוד וא"א לפענח האותיות). לכללות מאמר זה ראה אוה"ת יתרו עי תתסו. בסה"מ תרנ"ה עי פח [שמיוסד על ד"ה בסי תרל"ג הני"ל]. ד"ה באתי לגני תשל"ו. פלח הרמון שמות עי רכ.

2 בחדש השלישי

הפסוק הפותח את תיאור מתן תורה: ישראל הגיעו למדבר סיני בחדש השלישי לאחר יציאת מצרים, "ביום הזה". המאמר שואל מדוע נאמר רק "הזה", ובסופו מפרש את הביטוי כגילוי שהתרחש ביום ראש החדש.

Exodus 19:1 שמות י"ט:א

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּיוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינַי:

In the third month after the children of Israel were gone forth out of the land of Egypt, the same day came they into the wilderness of Sinai.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Shabbat 86b:5 שבת פ"ו ב:ה'

תנו רבנן: בששי בחדש ניתנו עשרת הדברות לישראל. רבי יוסי אומר: בשבעה בו. אמר רבא: דכולי עלמא בראש חדש אתו למדבר סיני. קתיב הקא: "ביום הזה באו מדבר סיני", וקתיב התם: "החדש הזה לכם ראש חדשים" — מה להלן ראש חדש, אף כאן ראש חדש. ודכולי עלמא, בשבת ניתנה תורה לישראל. קתיב הקא: "זכור את יום השבת לקדשו", וקתיב התם: "ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה" — מה להלן בעצומו של יום, אף כאן בעצומו ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערות קה"ת

שמות יט, א. ראה בשיחת ש"פ שלח תשמ"ח בהערה 31 ההדגשה "מה שמתן תורה הי' "בחדש השלישי" ולא נזכר באיזה יום בחדש [עד שיש בזה ב' דיעות בגמרא (שבת פו, ב)] וכן בתושבע"פ (שם פו, א) — "ירחא תליתאי" [ומשינ' (יתרו יט, טז) "ביום השלישי", "ימא תליתאי" — הי"ז לא יום השלישי בחדש, כ"א מימי הכנה (הגבלה) למי"ת]". ע"ש.

3 כיום הזה . . שהוא כר"ח

רבא אומר שם שכולם מסכימים שישאל הגיעו למדבר סיני בראש חודש, ולומד זאת מהמילה "הזה" ב"ביום הזה באו" וב"החדש הזה לכם ראש חודשים". אדמו"ר הזקן מצטט את ההשוואה בלשון הגמרא.

Shabbat 86b:5 שבת פ"ו ב:ה'

תנו רבנן: בששי בחדש ניתנו עשרת הדברות לישראל. רבי יוסי אומר: בשבעה בו. אמר רבא: דכולי עלמא בראש חדש אתו למדבר סיני. קתיב הקא: "ביום הזה באו מדבר סיני", וקתיב התם: "החדש הזה לכם ראש חדשים" — מה להלן ראש חדש, אף כאן ראש חדש. ודכולי עלמא, בשבת ניתנה תורה לישראל. קתיב הקא: "זכור את יום השבת לקדשו", וקתיב התם: "ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה" — מה להלן בעצומו של יום, אף כאן בעצומו ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערות קה"ת

מכילתא שם. שבת פו, ב. באוה"ת יתרו עי תשעג שגז"ש הזה הזה בגמרא פ"ט דשבת דפ"ו ע"ב. וראה בסוף העמוד שם: ובוה מתורץ קושי התוספות שם בשבת אמאי יליף הזה הזה ולא מדבר מדבר ע"ש.

4 החדש הזה לכם

דברי ה' למשה ולאחריו במצרים: "החדש הזה לכם ראש חודשים". מאחר שהפסוק עוסק במולד הלבנה, המילה המשותפת "הזה" מראה ש"ביום הזה" בסיני היה בראש חודש.

Exodus 12:2 שמות י"ב:ב'

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשִׁי חֳדָשִׁים רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה:

This month shall be unto you the beginning of months; it shall be the first month of the year to you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

שמות יב, ב.

5 למה נק' ר"ח . . ביום הזה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערות קה"ת

ראה בחיי כאן יט, א. בתקס"ז עי קמו: "למה נק' ר"ח זה".

פסקה 2

6 שו"ה צדיקים — צדיקים

בכתב היד כתוב "צדיקים גדולים" במקום "צדיקים".

הערות קה"ת

בבוך 1052 (בכתי"ק מהרי"ל): צדיקים גדולים.

7 היו כמה צדיקים והאבות

מאמר מאוחר יותר על יתרו שואל את אותה שאלה בהרחבה רבה יותר: לפני מתן תורה היו צדיקים ונביאים כגון אדם, חנוך ומתושלח, ואברהם קיים את כל התורה, אך רק ברוחניות; גם הוא משיב מתוך "הולך ונסוע הנגבה" של אברהם. בקטע על מגילת אסתר (96c) נזכר אברהם בלבד.

הערות קה"ת

לקמן עג, ג "צדיקים ונביאים כמו אדם הראשון חנוך מתושלח כו', ואברהם קיים כל התורה". ולקמן צו, ג מביא רק אברהם. בסה"מ תקס"ב עי יא

"מתושלח נח ואברהם" (מובא גם באוה"ת פ' ראה ע' תשנ"ד). בסה"מ תרל"ג ובסה"מ תרנ"ה ע' פח: כמו מתושלח ואברהם והאבות.

8 והאבות הן הן המרכבה

על הפסוק "וה' עלה מעל אברהם" אומר ריש לקיש: "האבות הן הן המרכבה". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי לשאול מה הוסיפה נתינת התורה, אם האבות כבר היו מרכבה לה' עוד קודם לכן.

Bereshit Rabbah 47:6 בראשית רבה מ"ז:ו

ויכל לדבר אתו - תני, הנפטר מחבירו בין גדול בין קטן, צריך ליטול ממנו רשות. ממי את למד? מאברהם. פעם אחת היה אברהם מדבר עם הקב"ה, באו מלאכי השרת לדבר עמו. אמר להן: נפטר מן השכינה, שהיא גדולה מכם תחלה, אחר כך אני מדבר עמכם. כיון שדבר עם הקדוש ברוך הוא כל צרכו, אמר לפניו: רבון העולמים! צריך אני לדבר. אמר לו: הפטר בשלום, הה"ד: ויעל אלקים מעל אברהם. אמר ריש לקיש: האבות הן הן המרכבה, שנא: ויעל אלקים מעל אברהם. ויעל מעליו אלקים. (בראשית כה) והנה ה' נצב עליו:

He concluded speaking with him, and G-d ascended from "upon Abraham" (Genesis 17:22). It is taught: One who departs from another person, whether of greater or lesser stature, must take his leave from him. From whom do you derive this? From Abraham. On one occasion, Abraham was speaking with the Holy One blessed be He, when the ministering angels came to speak with him. He said to them: 'Let me first take my leave from the Divine Presence, which is of ... greater stature than you, then I will speak with

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Zohar I, 210b זח"א רי, ב

Zohar III, 182a זח"ג קפב, א

הערת קה"ת

ב"ר פמ"ו. זח"א רי, ב. זח"ג קפב, א.

9 שו"ה צדיקים — ג"כ

בכתב היד המילה גם כתובה במלואה, במקום הקיצור ג"כ; המשמעות זהה.

הערת קה"ת

בבב"ב 1052:ג.

10 הלוח ונסוע הנגבה

"ויסע אברהם הלוח ונסוע הנגבה". אדמו"ר הזקן מפרש את המסע כעלייה הפנימית של אברהם אל מידת האהבה העליונה.

Genesis 12:9 בראשית י"ב:ט

ויסע אברהם הלוח ונסוע הנגבה:

And Abram journeyed, going on still toward the South

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יב, ט.

11 שהי' הולך ונסוע ממדרגה למדרגה

הזוהר מפרש את "הלוח ונסוע הנגבה" כ"מדרגה אחר מדרגה", עד שאברהם התעטר בדרום, שהוא חלקו. בהערת קה"ת נאמר כי בתעתיק של אדמו"ר האמצעי מובא פירוש זה בשם הזוהר.

Zohar I, 84a זח"א פד, א

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ז כי זה בשם הזוהר, ראה זח"א פד, א. ראה לקמן צו, ג.

12 שו"ה אהבה — מעלייה לעלייה

בכתב היד כתוב מעילוי לעילוי במקום מעלייה לעלייה.

הערת קה"ת

בבב"ב 1052:ג. מעילוי לעילוי.

13 הנגבה הוא בחי' ומדת אהבה העליונה

לקוטי תורה מפרש את הפסוק באותו אופן: אברהם הלך ממדרגה למדרגה, מלמטה למעלה, עד שנדבק ב"נגבה", באהבת ה', בדבקות, ברצון ובצימאון.

הערת קה"ת

וכ"ה בלקו"ת בהעלותך כט, ג.

פסקה 3

14 ויעל אברהם ממצרים

"ויעל אברהם ממצרים, הוא ואשתו וכל אשר לו". אדמו"ר הזקן מפרש את עלייתו של אברהם ממצרים כעלייה מתוך המיצרים שהגוף מציב לנשמה.

Genesis 13:1 בראשית י"ג:א

ויעל אברהם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו וזוט עמו הנגבה:

And Abram went up out of Egypt, he, and his wife, and all that he had, and Lot with him, into the South

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יג, א.

15 ואתה מחיה את כולם

מתפילת הלויים: "אתה עשית את השמים... ואתה מחיה את כולם". זהו אחד הפסוקים שנפש האלקית מתבוננת בהם, על ה' כמקור החיות של כל הדברים.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט:ו

אתה יהוה ה' לבדך אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כלם וצבא השמים לך משתחוים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמיה ט, ו.

16 את השמים ואת הארץ אני מלא ומכה"כ

"הלווא את השמים ואת הארץ אני מלא, נאום ה'". זהו פסוק נוסף שהנשמה מתבוננת בו, על כך שה' ממלא את כל הבריאה.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אם יסתתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה' הלווא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה'

Can any hide himself in secret places That I shall not see him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Isaiah 6:3 ישעיהו ו:ג

וקרא זה אליזה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is
the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ' כג, כד. ישעי' ו, ג.

פסוקה 4

17 גנבא אפום מחתרתא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סוף ברכות ע"פ גירסת העין יעקב.

פסוקה 5

18 והנה אהבה זו באה מחמת התבוננות

קונטרס עץ החיים מסביר שהקטע מלמד מדוע עבודת יחודא עילאה נדרשת
מכל אדם: אף שמעטים מגיעים אליה באמת, כל אחד צריך לשאוף אליה,
ואו, לפחות לפרק זמן, הוא ירצה בה.

הערת קה"ת

בקונטרס עץ החיים סעי' ז מבאר שכאן מבואר איך בהכרח שתהיה העבודה
דיחוי'ע בכאוי"א, ובהקיצור שם כתב "יסביר אשר אף דעבודה דיחוי'ע
באמיתית מועטים השייכים אליו, מ"מ הכרח לכאוי"א להשתדל בזה, ואז,
לפי שעה עכ"פ יחפוז בזה" ע"ש.

19 שויה ת"ב — כלל

המילה כלל ("בכללי") חסרה בכתב היד.

הערת קה"ת

ת"י זו ליתא בכוך 1052.

20 מלכותך מלכות כ"ע

"מלכותך מלכות כל עולמים". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כך שהעולמות
קשורים לה' רק כ"מלך", בחינת הדיבור, ולא לעצמות.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מְלֻכּוֹתְךָ מְלָכּוֹת כְּלֵעֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתָּהּ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion
endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, ג.

21 דבר מלך שלטון

"דבר מלך שלטון". המלך מושל באמצעות דברו, ולכן מלכות ה' על
העולמות היא בחינת הדיבור.

Ecclesiastes 8:4 קהלת ח:ד

בְּאִשֶּׁר דְּבַר־מֶלֶךְ שְׁלֹטוֹן וּמִי יֹאמְרֵלּוּ מִה־תַּעֲשֶׂה:

Forasmuch as the king's word hath power; and who may say
unto him: 'What doest thou

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ח, ד. בסה"מ תקס"ז ע' קמו מבאר המשל.

22 וכאמר ברוך שאמר

מאמר מוקדם יותר בתורה אור (שמות) מביא גם הוא את "ברוך שאמר"
כנושא להתבוננות: באמירה אחת באו כל העולמות לידי הוויה. שם

התבוננות זו מביאה את האדם להרגיש עד כמה הוא רחוק כל כך מאלוקות.

הערת קה"ת

ראה גם לעיל נד, א.

23 תפילתו של שלמה בחנוכת בית המקדש מדברת על ה' "בשמים ממעל ועל
הארץ מתחת" (וכן בדברים ד, ט). הברכה שלפני קריאת שמע שמצטט
אדמו"ר הזקן מתייחסת לדברים אלה.

I Kings 8:23 מלכים א ח:כ"ג

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִי־כִמוֹךְ אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ
מִתַּחַת שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסֵד לַעֲבֹדֶיךָ הַהֲלֹכִים לְפָנֶיךָ בְּכָל־לֵבָם:

and he said: 'O L-RD, the G-d of Israel, there is no G-d like
Thee, in heaven above, or on earth beneath; who keepest
covenant and mercy with Thy servants, that walk before
Thee with all their heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 תתברך . . שבח מעשה ידיך

לקוטי תורה (וזאת הברכה) מתאר את ששת ימי החול כאורו של ה' היורד
לבריאה, "צירה ועשיה ונעשה "כוח העשייה", ומפנה בחזרה למאמר זה על
"על כל שבח מעשה ידיך". גם קטע על שיר השירים מפנה לכאן.

הערת קה"ת

נוסח ברכות ק"ש. בלקו"ת ברכה צו, א. שה"ש מד, ג — מציין לכאן.

25 מן הארץ לרקיע ת"ק שנה

הגמרא אומרת שהמרחק מן הארץ עד הרקיע הוא מהלך של חמש מאות
שנה. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להראות שאפילו עולמות עצומים כל כך
הם רק "מעשה ידיך".

Chagigah 13a:3 חגיגה י"ג א:ג

כַּמָּה שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם — שְׁבָעִים שָׁנָה, שְׁנַאֲמַר: "יָמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם
שְׁבָעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה". וְהֵלֵא מִן הָאָרֶץ עַד לָרָקִיעַ
מִהֶלֶךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְעוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ מִהֶלֶךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְכֵן
בִּין כָּל רָקִיעַ וְרָקִיעַ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה יג, א.

26 שויה הארץ — ת"ק שנה

בכתב היד חזר הביטוי: "חמש מאות שנה וכו', חמש מאות שנה וכו'".

הערת קה"ת

בכוך 1052: ת"ק שנה כו' ת"ק שנה כו'.

27 אינו מלוכב אלא כח המעשה

ההערה מזהה את כוח העשייה עם בחינת עשיה, ומציינת שהתמליל מסביר
בהרחבה כיצד הדבר נכון גם ביצירה ובבריאה.

הערת קה"ת

בחי' עשי'. בסה"מ תקס"ז ע' קמו-ח מבאר באריכות גם ביצירה ובבריאה.

פסוקה 6

28 ובורא קדושים ישתבח שמך

קטע המתחיל כאן מצוטט שם.

הערת קה"ת

קטע מכאן מובא בסה"מ תרל"ג ח"א ע' קפח.

29 כי הנה כח המעשה

בתניא מופיע אותו דימוי: כלי של צורף נשאר בצורתו גם לאחר שידיו מסתלקות ממנו, מפני שמלאכת אדם משנה רק את צורתו של חומר קיים, ואילו בריאה יש מאין תלויה בכוחו של ה' בכל רגע.

Tanya, Sha'ar HaYichud 2:1 תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה ב:א'

והנה, מכאן תשובת המינים וגילוי שורש טעותם, הכופרים בהשגחה פרטית ובאותות ומופתים התורה, שטועים בדמיונם הכולל, שמדמין מעשה ה' - "עושה שמים וארץ" למעשה אנוש ותחבולותיו, כי כאשר יצא לצורף כלי - שוב אין הקלי צריח לידי הצורף, כי אף שידיו מסולקות הימנו והולך לו בשוק - הקלי קיים בתבניתו וצלמו ממש כאשר יצא מידי הצורף, כך מדמין הסכלים האלו מעשה שמים וארץ.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תניא ח"ב פ"ב. לקו"ת קדושים ל, ג.

30 שו"ה בכבודו — רם

בכתב היד כתוב הוא רם, כלומר "הוא נעלה", ונוספת בו המילה "הוא".

הערת קה"ת

בכרך 1052: הוא רם.

פסקה 7

31 אני ה' לא שנית

"כי אני הוי' לא שנית, ואתם בני יעקב לא כליתם". אדמו"ר הזקן קורא את המילים "לא כליתם" במשמעות "לא פסקתם להתקיים": הנביא תמה על כך שישראל אינם מגיעים לכלות הנפש, אף שה' הוא אותו ה' לאחר הבריאה כפי שהיה לפניו.

Malachi 3:6 מלאכי ג:ו'

כי אני ה' לא שנית, ואתם בני יעקב לא כליתם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, ו. בסה"מ תקס"ז ע' קמח מבאר "פ"י בלתי המצא שם שינוי כלל בין קודם הבריאה לאחר הבריאה, ואין שם חילוק ג' מדרגו דבי"ע". קטע מכאן מובא גם בד"ה פסל לך בסה"מ תרל"ד ע' קמ. ראה המשך תרס"ו ע' פז.

32 אל חיק אביה

התניא מתאר אהבה הדומה לגחלים בוערות: ההתבוננות בגדולת אין סוף מעוררת בנפש צימאון אליו, אחר כך היא נעשית חולה מאהבה, ולבסוף מגיעה לכלות הנפש, תוך ציטוט אותם דברים: "וגם כלתה נפשי".

Tanya, Likkutei Amarim 50:6 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים נ:ו' ... "ואם רץ לך - שוב לאחד", פירוש "ואם רץ לך" - היא תשובת הנפש שבלב בלתי הימני, כשמתגברת ומתלהבת ומתלהטת במאד מאד עד כלות הנפש ממש, להשתפך אל חיק אביה חיי החיים ברוך הוא, ולצאת ממאסרה בגוף הגופני וגשמי לדבקה בו יתברך - אזי, זאת ישיב אל לבו: מאמר רבותינו לזכרונם לברכה, כי "על פרקה אתה חיי בגוף הזה להחיותו, כדי להמשיך חיים עליונים מחיי החיים ברוך הוא למטה, על ידי תורת חיים, ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תניא פ"ג. וראה לעיל כז, א. לב, ב. מה, ג. לקמן פו, ב.

33 נכספה וגם כלתה נפשי

"נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'". אדמו"ר הזקן משתמש בשני השלבים שבפסוק — כמיהה וכלות — כדי לתאר את הנפש השופכת את עצמה אל ה'.

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג'

נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל אליה:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 מי לי בשמים

"מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ". הפסוק מבטא את ביטולה של הנפש להי' בלבד.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

35 שהנביא מתמה על ישראל . . שאין לכם כלות הנפש

ההערה מציינת שהשיחה מתייחסת ללקוטי תורה לראש השנה, שם מובאת אותה קריאה של "לא כליתם".

הערת קה"ת

בלקו"ש ח"י ע' 116 מציינן ללקו"ת ר"ה סא, ד. וראה בסה"מ תרל"ד ע' קמא "והיינו כי ע"י ההתבוננות בבחי' אני ה' לא שנית ואתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא לאחר שנבה"ע בלי שום שינוי כלל וכלל, והיינו לפי שכללות ההשתלשלות הוא מבחי' הארה בעלמא שאינו נוגע כלל . ואי לזאת באיזה יחפזין אם בהארה הנפרשת או בעצמותו עיקר ומקור לכל, וע"ז מתמה הנביא על ישראל מדוע לא כליתם". ראה גם בסה"מ תרס"ב ע' תטו.

36 שאין בכחה לצאת מנרתקה ומאסרה

ההערה מפנה לקונטרס עץ החיים בעניין חוסר יכולתה של הנפש לצאת מנרתקה ומאסרה.

הערת קה"ת

ראה קונטרס עץ החיים פ"ז.

פסקה 8

37 כשל בעוני כחי

"כחי כושל בעוני, ועצמותי מתייבשות". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהיחלשות כוח הנשמה, עד שאינה יכולה להתרומם.

Psalms 31:11 תהילים ל"א:יא

כי כלו כגון חיי ושנותי באנחה כשל בעוני כחי ועצמי עששו:

For my life is spent in sorrow, and my years in sighing; My strength faileth because of mine iniquity, and my bones are wasted away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לא, יא.

38 שעי' העונות נכשל ונתחלש כח הנפש

המאמר מוסיף שאין הכרח לפרש כאן את המילה "עוון" כחטא ממש: פירושה עיקום, הטיית הדרך כדי להימשך אחר החומריות של הגוף ואחר

43 שהתורה נק' עוז

על הפסוק "הוא מביא את עוזו שבו הוא בוטח" (משלי כא, כב), אומרים רבי יהודה, רבי נחמיה וחכמים: "עוז — זו תורה". אדמו"ר הזקן בונה על כינוי זה: התורה מעניקה כוח לנפש האלקית.

Vayikra Rabbah 31:5 ויקרא רבה ל"א:ה'

Shir HaShirim Rabbah 1:4 שיר השירים רבה א:ד'

משכני אחריה נרוצה, אמר רבי מאיר בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני לקבל התורה, אמר להם הקדוש ברוך הוא אלעזריא אני נותן לכם את התורה, אלא הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה, ואני נותנה לכם. אמרו לפניו רבוננו של עולם, אבותינו ערבים לנו. אמר להם אבותיכם צריכין ערבים, למה הדבר דומה לאחד שהלך ללוות מן המלך, אמר לו הבא לי ערב ואני מלנה אותך, הלך והביא לו ערב אחד, אמר לו ערבך צריך ערב, הלך והביא לו ערב שני. ...

Draw me; we will run after you . The king has brought me to “his chambers; let us exult and rejoice in you. We will recount your love through wine; sincerely do they love you” (Song of Songs 1:4). “Draw me; we will run after you.” Rabbi Meir said: When the Israelites stood before Mount Sinai to receive the Torah, the Holy One blessed be He said to them: ‘Am I giving you the Torah without assurance? Rather, bring Me ... good guarantors that you will observe it, and I will

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ראה מדרש תלים ה, ג. מכילתא בשלח טו, ב. ויק"ר פל"א, ה. יל"ש בשלח רמז רמ"ד. שהש"ר פ"א, ד. וראה הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בסה"מ תשי"א [לכ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ע נ"ע] 181.

44 ממסגר אסיר

עבד ה' נשלח "להוציא את האסיר מבית הכלא". אדמו"ר הזקן משתמש בכינוי ביחס לנפש האלקית, המשתחררת מן הגוף בכוח התורה.

Isaiah 42:7 ישעיהו מ"ב:ז'

לפקח עינים עורות להוציא ממסגר אסיר מבית כלא ישבי חשך:

To open the blind eyes, To bring out the prisoners from the dungeon, And them that sit in darkness out of the prison-house.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 ה' עוז לעמו יתן

"ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום". אדמו"ר הזקן מפרש את "עוז" כתורה, ואת "בשלום" כשני סוגי שלום.

Psalms 29:11 תהילים כ"ט:יא

Havayah עז לעמו יתן Havayah יברך את־עמו בשלום:

The L-RD will give strength unto His people; The L-RD will bless his people with peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כט, יא.

46 עושה שלום בפמליא של מעלה

רבי אלכסנדר אומר שמי שעוסק בתורה לשמה עושה שלום בפמליה של מעלה ובפמליה של מטה. אדמו"ר הזקן מיישם את שני סוגי השלום על

תאוות הנפש הבהמית, עד שגם נפש האלקית נתפסת ואינה יכולה לצאת.

הערת קה"ת

בדי"ה פסל לך תרס"ב ע' טטו מוסיף "ולא דוקא עון ממש אלא הוא לשון עיוות ועקום מה שמעוות ומעקם דרכו לילך אחרי חומריות ותאוות הגוף ונה"ב עד שגם נה"א נסרך ונדבק שאינו יכול ליצא (ארויסגיין) משם". ראה גם בתרל"ג שם ע' רצה.

39 כי אם עונותיכם

"כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם". אדמו"ר הזקן מסביר שהמסך המבדיל הוא הגשמיים של הגוף, ולא חטאים ממש.

Isaiah 59:2 ישעיהו נ"ט:ב'

כי אם־עונותיכם היו מבדילים בינכם לבין אלקיכם ותשאותיכם הסתירו פנים מכם משמוע:

But your iniquities have separated Between you and your G-d, And your sins have hid His face from you, That He will not hear.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נט, ב.

40 ואינה יכולה לעלות ולצאת ממנה

הנוסח שם מוסיף: "אדרבה, הוא מוריד אותו".

הערת קה"ת

בקונטרס עץ החיים שם "ואדרבה מורידו כו".

41 ותרא את עני אבותינו

"ותרא את עני אבותינו במצרים, ואת צעקתם שמעת על ים סוף". אדמו"ר הזקן מפרש את "אבותינו" כמדות של אהבה ויראה, שהיו מוגבלות ב"מצרים" של הגוף.

Nehemiah 9:9 נחמיה ט:ט'

ותרא את־עני אבותינו במצרים ואת־צעקתם שמעת על־ים־סוף:

And Thou sawest the affliction of our fathers in Egypt, and heardst their cry by the Red Sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמ"י ט, ט. בסה"מ תרל"ד הסיום "ועז"נ ותרא את עני אבותינו אשר במצרים אין עני אלא בדעת שנחלק לחו"ג בחי אהו"י הוא בחי הכוסף והתשווקה הנ"ל, והוא ע"י שהם במצרים בחי מיצר הגוף שמגביל ומלביש הנפש עד מאד" ולזה נתנה . . .

פסקה 9

42 ולזה ניתנה התורה לישראל

ההערה מפנה למאמר זה לדין קשור בשאלה מדוע ניתנה התורה לישראל.

הערת קה"ת

ראה ד"ה ויתן לך ש"פ תולדות תרס"ו.

And the L-RD said unto her: Two nations are in thy womb,
And two peoples shall be separated from thy bowels; And the
one people shall be stronger than the other people; And the
elder shall serve the younger.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 וכשזה קם זה נופל

רש"י מסביר ששתי האומות לעולם לא יהיו שוות בגדולתן: "כשזה קם זה נופל". כך גם, ככל שהנפש האלקית מתחזקת, הסטרא אחרא נחלשת.

Rashi on Genesis 25:23 רש"י על בראשית כ"ה:כ"ג

ויאמר ה' לה. על ידי שליח; לשם נאמר ברוח הקדש והוא אמר לה (בראשית רבה): שני גוים בבטן. גיים כתיב; אלו אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שלחנם לא צנון ולא חזרת לא כימות החמה ולא כימות הגשמים (עבודה זרה י"א): ושני לאמים. אין לאם אלא מלכות: ממעיד יפרדו. מן המעים הם נפרדים זה לרשעו וזה לתמו: מלאם יאמץ. לא ישוו בגדלה, כשזה קם זה נופל, וכן הוא אומר אמללא החרבה (יחזקאל כ"ו), לא נתמלאה צור אלא מחרבנה של ירושלים:

ויאמר ה' לה AND THE ETERNAL SAID UNTO HER through a messenger: it was told to Shem by holy inspiration and he told it to her (Genesis Rabbah 63:7). שני גוים בבטן TWO NATIONS ARE IN THY WOMB — The word is written an allusion to Antoninus and Rabbi (alted, noble persons) (Rabbi Judah the Prince) from whose table neither radish nor lettuce was absent neither in summer nor in winter (Avodah Zarah 11a) ושני לאמים AND TWO RACES — The word always denotes a people that has all

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

51 כיצד הוא העוז של התורה... הלא גם התורה נתלכשה בעניינים גשמיים

התמליל מפרט את השאלה: דיני התורה מלוכשים בעניינים גשמיים, כגון תרומות ומעשרות מן התבואה וציצית מצמר; כיצד הם יכולים לתת לנפש האלקית כוח באחיזה באלקות, עד כדי מסירות נפש?

הערת קה"ת

בתקס"ז עי קטמ מבאר הקושיא "כיצד תהי' התורה עוז ותושי' והלא מצד גופי ענייני ההלכות שבתורה הרי הם מלוכשים בעניינים גשמיים כמו מצות תרומות ומעשרות בתבואות ומצות ציצית בצמר וכיוצא, ואיך יועילו להיות כח ועוז להשגה האלקי' בנפש האלקי' להיות לה עוז וכח במס"נ וכיוצא", ע"ש.

52 ויסודה בהררי קדש

"יסודות בהררי קודש". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי זה כדי לתאר את מקורה ויסודה של התורה, למעלה, בעצמותו של ה'.

Psalms 87:1 תהילים פ"ז:א

לְבַנֵּי־קֶרֶחַ מִזְמוֹר שִׁיר יְסוֹדוֹת בְּהַר־יִקְדָּשׁ:

A Psalm of the sons of Korah; a Song. His foundation is in the holy mountains

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 שויה התקשרות — היינו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בבוכ 1052: הוא.

הנפש האלקית ועל הגוף והנפש הבהמית.

Sanhedrin 99b:10-11 סנהדרין צ"ט ב:י-י"א

אמר רבי אלכסנדר: כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, שנאמר: "או יחזק במעוז יעשה שלום לי שלום יעשה לי". רב אמר: כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה, שנאמר: "ואשים דברי בפיה ובצל ידי כסיתיך לנטע שמים וליסד ארץ". רבי יוחנן אמר: אף מגין על כל העולם כולו, שנאמר: "ובצל ידי כסיתיך". ולוי אמר: אף מקרב את הגאולה, שנאמר: "ולאמר לציון עמי אתה".

R' Alexandri said: All who engage in Torah for its own sake make peace in the household above and in the household below, as it says "If they would grasp My fortress, they would make peace for Me, they would make peace for Me." (Yeshayahu 27:5) Rav said: it is as if he built the palace above and below, as it says "And I placed My words into your mouth, and with the shadow of My hand I covered you, to ... plant the heavens and to found the earth..." (Yeshayahu

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY)

Bamidbar Rabbah 12:8 במדבר רבה י"ב:ח'

הערת קה"ת

סנהדרין צט, ב. במד"ר יב, ח. ראה אגה"ק סי' יב. לקו"ת שה"ש ז, ד. בלקו"ת צו טו, ב. אוה"ת נ"ך כרך ב ע' תשפח מציין לכאן.

פסקה 10

47 כי התורה — נק' ג"כ תושי'

רבי חנינא שואל מדוע התורה נקראת "תושייה", ומשיב: "מפני שהיא מתשת כוחו של אדם". אדמו"ר הזקן מבאר מכאן את כוחה של התורה להחליש את הסטרא אחרא.

Sanhedrin 26b סנהדרין כ"ו ב

הערת קה"ת

סנהדרין כו, ב. ראה אגה"ק סכ"ב. ערכי הכינויים (לבעל סה"ד) מעי תושי'. ובאוה"ת יתרו ע' תשעח. תשצג. ראה סה"מ תרמ"א ע' טז.

48 לאום מלאום יאמץ

המילים כאן מצטטות את Pesachim 42b:6. הקטע מופיע למטה.

Pesachim 42b:6 פסחים מ"ב ב'

ועכשיו אין ינם של אדומיים מחמיץ עד שנותנין לתוכן שעורין, וקורין אותו חומץ האדומי, לקיים מה שנאמר: "אמללא החרבה", אם מלאה זו — חרבה זו, ואם מלאה זו — חרבה זו. רב נחמן פר יצחק אמר, מהכא: "ולאם מלאם יאמץ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים מב, ב. רש"י בראשית כה, כג.

49 לאום מלאום יאמץ

ה' אומר לרביקה על התאומים שבבטנה: "ולאום מלאום יאמץ". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על הנפש האלקית ועל הסטרא אחרא.

Genesis 25:23 בראשית כ"ה:כ"ג

ויאמר ה' לה שני גוים בבטנה ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר:

54 אורייתא וקוב"ה כולא חד

המאמר הקודם מביא את האמירה הזאת מן הזוהר ומדגיש את "קודשא בריך הוא" עצמו: הבחינה שהיא קדושה ונבדלת לחלוטין מן העולמות, ורוחקה מהם כל כך עד שלא יכלו לקבל חיות אפילו מהארתה.

הערת קה"ת
נסמן לעיל נו, ג.

11 פסקה

55 וידבר אליקים

"וידבר ה' את כל הדברים האלה לאמור". פתיחת עשרת הדיברות, שבה את המילה "לאמור" מפרש אדמו"ר הזקן ככוח שניתן לישראל לומר בעצמם את התורה.

Exodus 20:1 שמות כ':א'

וַיְדַבֵּר אֱלִיקִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאָמֹר:

And G-d spoke all these words, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמות כ, א.

56 הערת קה"ת מפנה ל-Exodus 20:1-2 למילים האלה.

Exodus 20:1-2 שמות כ':א'-ב'

וַיְדַבֵּר אֱלִיקִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאָמֹר: אֲנִכִּי הִי אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עַבְדִּים:

And G-d spoke all these words, saying: I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 דלכאורה מלת לאמר אין לה הבנה

בעמ' 115 של Likkutei Torah (Bamidbar) מתחיל מאמר על הפסוק הזה עצמו, "וידבר אליקים את כל הדברים האלה לאמר: אנכי..."; הוא מסביר ש"כל הדברים האלה" כוללים את כל מה שהתגלה, ובכלל זה התורה שבעל פה, הכלול בעשרת הדיברות. ב-Likkutei Torah על Shir HaShirim (240) נשאלת השאלה על עצם המילה "לאמר".

הערת קה"ת

ראה לקו"ת במדבר טו, ג. שה"ש מ, ב. מה שנתבאר כאן ראה ד"ה בחדוש השלישי תשל"ד (סה"מ מלוקט ח"ד ע' קנה) ושם בהערה 8 נוסף לסה"מ תקס"ז ותו"ח מציין לסה"מ תרנ"ה ע' צא-ב.

58 שו"ה מלת — ואינה

בכתב היד כתוב שאינה ("שהרי אין היא") במקום ואינה ("והיא אינה").

הערת קה"ת

בבוכ' 1052: שאינה.

59 כמו כל לאמר שבמקרא

רבי עקיבא שואל מה מוסיפה המילה "לאמור" בביטוי "ויאמרו לאמור" בשירת הים, ומשיב שישאל חזרו על השירה אחרי משה, מילה במילה, כפי שעונים כשההלל נקרא. בהערת קה"ת מפנים לכאן; גם אדמו"ר הזקן מפרש את "לאמור" במעמד הר סיני כחזרה אחרי מי שמדבר.

Sotah 27b:8-9 סוטה כ"ז ב:ח'-ט'

בו פיוס דרש רבי עקיבא: "ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו'", ומקרא אחר אמר: "מקור העיר וחוצה אלף אמה סביב". אי אפשר לומר אלף אמה, ששכר נאמר אלפים אמה. ואי אפשר לומר

אלפים אמה, שכר נאמר אלף אמה. הא כיצד? אלף אמה מגרש, ואלפים אמה תחום השבת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה סוטה כז, ב. ובארוכה בלקו"ש ח"ו ע' 119 הערה 1*. ובלקו"ת שה"ש (מ, ב) מפרט דהקושיא מ"שאר מצותי של תורה" (לקוטי שיחות ח"ו ע' 119 הערה 3). ובאוה"ת יתרו ע' תתסו "שאינו דומה לשאר לאמר שבתורה שהקב"ה מדבר למשה לאמר הדיבור לישראל, אבל כאן בעשה"ד אין לומר כן שהרי כל ישראל שמעו בעצמן הדיברות כו". וראה שם ע' תתעג. ובכרך ח ע' ביתקפד.

60 שהרי כל ישראל שמעו

המאמר מחדד את השאלה: פרקי דרבי אליעזר מלמד שכל נשמות ישראל, מן הדור הראשון ועד הדור האחרון, היו בהר סיני וקיבלו את התורה, ולכן אין להבין כאן את המילה "לאמר".

הערת קה"ת

בד"ה וידבר כו אנכי תש"ל (הנחה בלתי מוגה) ומפרט "יותר מזה כמבואר בפדר"א שכל נש"י מראש כל הדורות עד סוף כל הדורות היו בהר סיני וכתרו ברית עם הקב"ה וקבלו את התורה, וא"כ אינו מוכן כאן פירוש תיבת לאמר".

61 ופכ"פ דיבר ה'

"פנים בפנים דיבר ה' עמכם בהר מתוך האש". מכיון שכל ישראל שמעו את דברי ה' ישירות, אין לפרש את "לאמור" כהעברת הדברים לאחרים.

Deuteronomy 5:4 דברים ה':ד'

הערת קה"ת

דברים ה, ד.

62 את אשר ישנו פה

הברית נכרתת "את אשר ישנו פה עמנו עומד היום... ואת אשר אינו פה עמנו היום". אדמו"ר הזקן מוסיף זאת כדי להראות שכל יהודי נכלל במעמד הר סיני.

Deuteronomy 29:14 דברים כ"ט:י"ד

כִּי אַתָּה־אֲשֶׁר יֵשְׁנוּ פֹה עִמָּנוּ עֹמֵד הַיּוֹם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹה עִמָּנוּ הַיּוֹם:

but with him that standeth here with us this day before the L-RD our G-d, and also with him that is not here with us this day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כט, יד.

63 שמות תנאים ואמוראים

Or HaTorah מציין שנקודה זו משתמעת בבירור ממדרש רבה על יתרו, בסוף פרק 28.

הערת קה"ת

באוה"ת יתרו ע' תשפג מציין: הנה כן משמע בהדיא ברבות פי יתרו ס"פ כח".

64 דבר ה' זו הלכה

הגמרא מסבירה שהביטוי "דבר ה'" בנבואות עמוס פירושו הלכה. אדמו"ר הזקן מסתמך על כך כדי לומר שכל הלכה שחכם אומר היא דבר ה' שניתן בסיני.

Shabbat 138b:11-12 שבת קל"ח ב:י"א-י"ב

"דבר ה'" — זו הלכה, "דבר ה'" — זה הקץ, "דבר ה'" — זו נבואה. ומאי "ששטטו לבקש את דבר ה'"? אמרו: עתידה אשה שתטול כפר של תרומה ותחזור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לידע אם טמאה היא ואם טהורה היא, ואין מבין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת קלח, ב.

פסקה 12

65 דברי אשר שמתי בפיו

"דברי אשר שמתי בפיו לא ימוש מפיו ומפי ורעך". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות שדבר ה' מדבר בפיהם של ישראל.

Isaiah 59:21 ישעיהו נ"ט:כ"א

ואני זאת בריתי אותם אמר ה' ורוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיה לא ימוש מפיו ומפי ורעך ומפי ורעך אמר ה' מעתה ועד עולם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נט, כא.

66 שאין הדבור נעשה נפרד

אור התורה מכנה זאת "דבר נפלא" ומפנה לסוף המאמר הפותח במילים "וארא אל אברהם", שם מתוארת בחינת משה.

הערת קה"ת

באוה"ת יתרו ע' תשפג מציין "הוא ענין נפלא, וע' מזה לעיל סד"ה וארא אל אברהם שוהו בחי משה". ולהעיר שבתקס"ז אין תי' אלו.

67 תען לשוני אמרתך

"לשוני תענה אמרתך, כי כל מצוותיך צדק". אדמו"ר הזקן מפרש "תענה" כחזרה על דברי הדובר: התורה היא דבר ה', והלשון רק חוזרת עליו.

Psalms 119:172 תהילים קי"ט:קע"ב

תען לשוני אמרתך כי כל מצוותיך צדק:

Let my tongue sing of Thy word; For all Thy commandments are righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיט, קעב. ראה פ"י הפסוק גם בלקו"ת שמע"צ פא, ג. שה"ש מד, ב. ספר המאמרים תש"ד ע' 139.

פסקה 14

68 יום אשר עמדת

הפסוק הבא: "יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב". כשהוא מופיע לצד הציווי ללמד תורה את הילדים, הוא מלמד שהלימוד צריך להיות כמו

העמידה בסיני.

Deuteronomy 4:10 דברים ד':י'

יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב באמר ה' אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי כליהימים אשר הם חיים עליה אדמה ואת בנייהם ילמדון:

the day that thou stoodest before the L-RD thy G-d in Horeb, when the L-RD said unto me: 'Assemble Me the people, and I will make them hear My words that they may learn to fear Me all the days that they live upon the earth, and that they may teach their children'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 וכל העם רואים את הקולות

"וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להעמיד את הגילוי הגלוי בסיני מול מצב שבו אדם לומד לבדו.

Exodus 20:15 שמות כ':ט"ו

וכל העם ראים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השפך ואת ההקר עשו וירא העם ויגעו ויעמדו מרחק:

And all the people perceived the thunderings, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 ופכ"פ דבר ה'

"פנים בפנים דיבר ה' עמכם בהר". חלק מההשוואה בין מעמד הר סיני ללימוד ביחידות.

Deuteronomy 5:4 דברים ה':ד'

פנים בפנים דבר ה' עמכם בהר מתוך האש:

The L-RD spoke with you face to face in the mount out of the —midst of the fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

71 והודעת לבניך . . מה להלן באימה ויראה

משה מזהיר את ישראל שלא ישכחו את מה שראו בסיני: "והודעתם לבניך ולבני בניך". חז"ל מצרפים פסוק זה לפסוק הבא כדי ללמד שלימוד תורה דורש את היראה שהייתה בסיני.

Deuteronomy 4:9 דברים ד':ט'

רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלפניך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך:

Only take heed to thyself, and keep thy soul diligently, lest thou forget the things which thine eyes saw, and lest they depart from thy heart all the days of thy life; but make them known unto thy children and thy children's children;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Berakhot 22a:4 ברכות כ"ב א:ד'

דנתנא: "והודעתם לבניך ולבני בניך", וכתוב בתריה "יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב", מה להלן באימה ויראה ובריתת ובזיע, אף כאן באימה ויראה ובריתת ובזיע.

for there is a teaching: "Thou shalt make them known unto thy children and thy children's children" (Deut. iv. 9) and it continues, "The day that thou stoodest before the L-rd thy G-d in Horeb" (Deut. iv. 10) — as [the Israelites stood at

Horeb] with dread and fear and trembling and shaking, so here [when teaching Torah] must it be with dread and fear and trembling and shaking

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, ט. ברכות כב, א. וראה לעיל כב, ב. ובמ"מ לשם.

פסוק 15

72 עוז ותעצומות

"אלקי ישראל, הוא נותן עוז ותעצומות לעם". אדמו"ר הוקן משתמש בביטוי כדי לתאר את מה שלימוד התורה מעניק לנפש האלקית.

Psalms 68:36 תהילים ס"ח:ל"ו

נוֹרָא אֱלֹקִים מִמֶּקְדָּשֶׁיךָ אֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נָתַן עֹז וְתַעֲצוּמוֹת לְעַם בְּרוּךְ אֱלֹקִים:

Awful is G-d out of thy holy places; The G-d of Israel, He giveth strength and power unto the people; Blessed be G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 עסק התורה . הנותן עוז ותעצומות לנפש האלקית

אור התורה מצטט את הקטע הזה: התורה נותנת כוח לנפש האלקית ומחלישה את הנפש הבהמית, כדי שהנפש האלקית תוכל להתגבר עליה, עד שהיא משתוקקת לצאת מנדנה, כלא הגוף.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת נ"ך כרך ב ע' אקא: שנותנת כח לנפש האלקית ומתשת כח הנפש הבהמית, והיינו שתוכל הנפש האלוקית להתגבר על נה"ב עד שתכסוף לצאת מנרתקה מאסר הגוף, ע"ש. ראה בד"ה בחדש השלישי תשל"ד שם לצד הערה 21 "שע"י לימוד התורה נעשה שינוי (רוממות) בהאדם הלומד". וראה שם בהערה הנ"ל.

74 אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים

הדיבר הראשון מעשרת הדיברות: "אנכי הוי' אלקיך, אשר הוצאתיך מארץ מצרים". אדמו"ר הוקן מפרש את "אנכי" כעצמותו של ה', הנמשכת לישראל באמצעות קבלת התורה.

Exodus 20:2 שמות כ"ב

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 16

75 והיו הדברים האלה

"והדברים האלה אשר אנכי מצווך היום יהיו על לבך". אדמו"ר הוקן שומע את "אנכי", עצמותו של ה', במצוות שניתנו לישראל.

Deuteronomy 6:6 דברים ו'

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל-לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ו.

76 ואעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ורחבה

הבטחת ה' למשה: "אעלה אתכם מעני מצרים". אדמו"ר הוקן קורא זאת כיציאת הנפש האלקית ממגבלות הגוף.

Exodus 3:17 שמות ג':י"ז

וְאָמַר אֶעֱלֶה אֶתְכֶם מֵעֲנֵי מִצְרַיִם אֶל-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוֹסִי אֶל-אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ:

And I have said: I will bring you up out of the affliction of Egypt unto the land of the Canaanite, and the Hittite, and the Amorite, and the Perizzite, and the Hivite, and the Jebusite, unto a land flowing with milk and honey

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ג, יז. ח.

77 אל ארץ טובה ורחבה

ה' מבטיח להביא את ישראל "אל ארץ טובה ורחבה". בצירוף לפסוק הקודם, הדבר מתאר את יציאת הנשמה מן המצר אל המרחב.

Exodus 3:8 שמות ג':ח

וְאָרְדָּה לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרִים וְלְהַעֲלֹתוֹ מִן-הָאֶרֶץ הַהִוא אֶל-אֶרֶץ טוֹבָה וְרַחְבָּהּ אֶל-אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ אֶל-מְקוֹם הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוֹסִי:

and I am come down to deliver them out of the hand of the Egyptians, and to bring them up out of that land unto a good land and a large, unto a land flowing with milk and honey; unto the place of the Canaanite, and the Hittite, and the Amorite, and the Perizzite, and the Hivite, and the Jebusite

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 17

78 אנשי יריחו היו כורכין את שמע

המשנה מונה שש הנהגות של אנשי יריחו, ובהן שהיו "מריצים" יחד את קריאת שמע, והחכמים לא מחו בידם. אדמו"ר הוקן מסביר מדוע לא הפסיקו אותם.

Pesachim 55b:15 פסחים נ"ה ב:ט"ו

מִתְּנִי שֶׁשָׁה דְּבָרִים עָשׂוּ אֲנָשֵׁי יְרִיחוֹ, עַל שְׁלֹשָׁה מִיחוּ בְּיָדָם וְעַל שְׁלֹשָׁה לֹא מִיחוּ בְּיָדָם. וְאֵלוּ הֵן שֶׁלֹּא מִיחוּ בְּיָדָם: מְרַכִּיבֵי דָּקְלִים כָּל הַיּוֹם, וְכוֹרְכֵי אֶת שִׁמְעִי, וְקוֹצְרֵי וְגוֹדְשֵׁי לִפְנֵי הָעוֹמֵר. וְאֵלוּ שֶׁמִּיחוּ בְּיָדָם: מִתִּירֵי גְמִזִּיּוֹת שֶׁל הַקֹּדֶשׁ,

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים נה, ב. וראה בקונטרס עץ החיים ע' לד. ובספר הערכים-חב"ד ערך אהבת ה'.

79 ולא היו מפסיקין בין אחד ואהבת

הגמרא מסבירה שהם אמרו "שמע ישראל... ה' אחד" בלי להפסיק, ומתארת כיצד יעקב, שחשש שמא אחד מבניו אינו ראוי, כמו אברהם וישמעאל, שמע את בניו מזהירים על אמונתם בקריאת שמע והשיב "ברוך שם...". ולכן אומרים אותו בלחש.

Pesachim 56a:5 פסחים נ"ו א:ה

וְכוֹרְכֵי אֶת שִׁמְעִי. הֵיכִי עָבָדִי? אָמַר רַב יְהוּדָה: אוֹמְרִים "שִׁמְעִי יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד", וְלֹא הָיוּ מְפַסְקִין. וְכֵן אָמַר: מְפַסְקִין הָיוּ, אֲלֵא שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים "הַיּוֹם עַל לִבְּךָ", דְּמִשְׁמַע: הַיּוֹם עַל לִבְּךָ, וְלֹא מִחֶר עַל

וְכָל בְּנֵי קְטוֹרָה. כֹּא יִצְחָק לְעוֹלָם יִצְאָה מִמֶּנּוּ פְסוּלָתָה, עָשׂוּ וְכָל אֲלוֹפֵי אָדָם. חֲזָרוּ לְהִיּוֹת רָעִים יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹנִים. וְכִשְׁבָּא יַעֲקֹב לֹא יִצְאָה מִמֶּנּוּ פְסוּלָתָה, אֲלָא נִוְלְדוּ כָּל בְּנָיו כְּשֵׁרִים, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כה כו): "וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֱהָלִים". מִהֵיכָן הַמָּקוֹם מְכִיר אֶת חֶלְקוֹ? מִיַּעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי חֶלֶק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל ...

For the portion of the L-rd is His people": (Devarim 32:9)
An analogy: A king had a field and gave it to tenant-farmers, who began to steal from it — upon which he gave it to their sons — who began to be worse than the first. When a son was born to him, he said to them: Get out of what is mine. You cannot remain there. Give me my portion so that I can recognize it. Similarly, when our father Abraham came to the ... world, there issued from

Vocalized Edition (CC-BY-NC) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

84 ועד הוא ג"כ אחד אלא שהוא בחילופי דאטון

הזוהר אומר שהמילה "ועד" שב"ברוך שם... לעולם ועד" היא "אחד" באותיות מתחלפות, ומחליפים את האותיות כדי שלא לומר "אחד" בגלוי. אדמו"ר חזקן מצטט זאת כדי להסביר מדוע אומרים את השורה בלחש.

Zohar, Terumah 12:134-143 ספר הזוהר, תרומה י"ב:קל"ד-קמ"ג

At present, as the "other side" still cleaves to the Shekinah, She is not entirely One, and therefore, although even in this present time we proclaim the unity, we do so silently, symbolizing it by the letters of the word wa'ed (ever), which are equivalent by certain permutations to those of the word ehad (one).

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

85 ועד.. אחד.. בחילופי דאטון כמ"ש בזהר

ההערה מפנה להערת הרבי שם על דברי הזוהר, שלפיהם "ועד" הוא "אחד" בחילוף אותיות.

הערת קה"ת

ח"ב קלד, א. וראה הערת כ"ק אדמו"ר ז"ע בספר המאמרים תש"ח ע' 242.

פסקה 18

86 שישאל מונים ללבנה

בתלמוד נאמר שליוק לבנה הוא סימן רע לישראל, "מפני שישאל מונים ללבנה, ואומות העולם לחמה". אדמו"ר חזקן מסביר מה משותף לישראל וללבנה.

Sukkah 29a:10 סוכה כ"ט א"י

תנו רבנן: בזמן שהחמה לוקה — סימן רע לגוים. לכן לוקה — סימן רע לשונאיהם של ישראל. מפני שישאל מונים ללבנה, וגוים לחמה. לוקה במזרח — סימן רע ליושבי מזרח. במערב — סימן רע ליושבי מערב. באמצע תרקיע — סימן רע לכל העולם כולו.

Our Rabbis taught, When the sun is in eclipse it is a bad omen for idolaters; when the moon is in eclipse, it is a bad omen for Israel, since Israel reckons by the moon and idolaters by the sun. If it is in eclipse in the east, it is a bad omen for those who live in the east; if in the west, it is a bad omen for those who live in the west; if in the midst of heaven it is bad omen for the whole world

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

לכבד. תנו רבנן: כיצד היו כורכין את שמע? אומרים "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", ולא היו מפסיקין, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: מפסיקין היו, אלא שלא היו אומרים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

80 בכל לבבך בשני יצריך

המשנה מפרשת "בכל לבבך" — "בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע". אדמו"ר חזקן מביא זאת ביחס לאהבה שמכניעה והופכת את נפש הבהמית.

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט"ה

חֵב אֶדָם לְבָרָה עַל הָרָעָה כְּשֶׁם שֶׁהוּא מְבָרַךְ עַל הַטּוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו) וְאֶהְיֶה אִתְּךָ אֱלֹהִים כָּכָל לְבָבְךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל מַאֲדְךָ. כָּכָל לְבָבְךָ, בְּשֵׁנֵי יִצְרֶיךָ, בְּיֶצֶר טוֹב וּבְיֶצֶר רָע. וּכְכָל נַפְשְׁךָ, אֲפִלּוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. וּכְכָל מַאֲדְךָ, כָּכָל מְמוֹנְךָ. דָּבָר אַחֵר כָּכָל מַאֲדְךָ, כָּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הֵי מִדָּה לוֹ בְּמֵאד מֵאֵד. לֹא יִקַּל אֶדָם אֶת רֹאשׁוֹ כִּנְגִיד שֶׁעַר הַמְּזֻרָה, שֶׁהוּא מְכֻן כִּנְגִיד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים. לֹא יִכְנֹס לְהַר הַבַּיִת בְּמִקְלוֹ, וּבְמִנְעָלוֹ ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with your two impulses, the evil impulse as well as the good impulse. "With all your soul" even though he takes your soul [life] away from you. "With all your might" with all your money. Another explanation, "With all your might" whatever ... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

81 מלך אלקים על גוים

"אלקים מלך על הגוים, אלקים יושב על כסא קדשו". אדמו"ר חזקן מצטט פסוק זה כדי להראות ששם אלקים, מלכותו של ה', מקיים אפילו את האומות.

Psalms 47:9 תהילים מ"ז ט'

מֶלֶךְ אֱלֹהִים עַל-גּוֹיִם אֱלֹהִים יֹשֵׁב עַל-כִּסֵּא קֹדֶשׁ:

G-d reigneth over the nations; G-d sitteth upon His holy throne.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מז, ט. "פ"י גם על גוים מלך אלקי לפי שהם מקבלים ממ"ח צירופים דאלקים" — תקס"ז ע' קג.

82 לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ספרי דברים לב, ט.

83 לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל

הספרי אומר שכאשר בא אברהם לעולם, יצא ממנו פסולת — ישמעאל; ואילו כל בניו של יעקב היו ראויים. אדמו"ר חזקן מצטט זאת בהסבר "ברוך שם...".

Sifrei Devarim 312:1-2 ספרי דברים ש"ב:א-ב'

... צאו מתוך שלי, אי אפשי שתהיו בתוכה, תנו לי חלקי שאהא מפירו. כך כשבא אברהם אבינו לעולם יצאה ממנו פסולת, ישמעאל

Chullin 60b:3 חולין סי' ב'ג:

אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרת לפניך דבר הגון אמעט את עצמי אמר לה לך ומשול ביום ובלילה אמרה ליה מאי רבותיה דשרגא בטיהרא מאי אהני אמר לה זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים אמרה ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופתא דכתיב (בראשית א, יד) והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים זיל ליקרו צדיקי בשמיר (עמוס ז, ב) יעקב הקטן שמואל הקטן (שמואל א יז, יד) דוד הקטן (ערת קה"ת Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA) הוצ"ה לר"ת סוכה כט, א. ראה חולין ס, ב. ובחז"ל למחרש"א בחולין שם.

87 כי הלבנה לית לה מגרמה כלום

בתעתיק נוסף שהחצי העליון של הלבנה, הפונה אל השמש, אינו מאיר, משום שהוא בטל במציאות לאור השמש, ואילו החצי התחתון מאיר על הארץ באור השמש.

Zohar III, 33a זח"ג לג, א

הערת קה"ת

ראה זח"ג לג, א. רמ"ב, ב. "וליהיותה דבוקה בחצי העליון למול נגד אור השמש ע"כ אינה מאירה רק בחצי התחתון שלה ובחצי העליון שבה אינה מאירה כלל כי מפני אור השמש אשר לנגדה בטלה במציאות אל האור של השמש המאיר עלי", אך חצי התחתון שבה מאיר בארץ מחמת הארת השמש כידוע" — תקס"ז ע"ק.

88 עד שנעשית בבחי' נקודה

ההערה מפנה לאור התורה על יתרו, בעניין התמעטות הלבנה עד שהיא נעשית נקודה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת כאן ע' תשצה.

פסוקה 19

89 כך הוא ענין ישראל

בתמליל נאמרת ההשוואה במפורש: ישראל נמשלים ללבנה, מפני שבכללות אין לנשמות ישראל דבר משל עצמן, מלבד מה שהן מקבלות מאור ה' המאיר עליהן — אור אין סוף.

הערת קה"ת

"שנמשלי" ללבנה כי ישראל מונין ללבנה כנודע דגם כללות נ"י לית להו מגרמיהו כלום אלא רק מה שמקבלים מאור ה' המאיר עליהם והוא אור א"ס ב"ה" — תקס"ז ע"קנא.

90 ודבר ה' זו הלכה

הגמרא מפרשת את הביטוי "דבר ה'" כהלכה. אדמו"ר הזקן משתמש בו כדי לתאר את דבר ה' המדבר בפיהם של הלומדים.

Shabbat 138b:11-12 שבת קל"ח ב' י"א-י"ב

"דבר ה'" — זו הלכה, "דבר ה'" — זה הלך, "דבר ה'" — זו נבואה. ומאי "ששטו לך" — את דבר ה'" — אמרו: עתידה אשה שתטול כפר של תרומה ותתנור בקמחי כנסיות ובקמחי מדרשות לידע אם טמאה היא ואם טהורה היא, ואין מכין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

91 כי שמש ומגן הו"ה אלקים

"כי הו"ה אלקים שמש ומגן, ה' נותן חן וכבוד". אדמו"ר הזקן מפרש שהשמש

היא שם הוי', והמגן הוא שם אלקים.

Psalms 84:12 תהילים פ"ד:י"ב

כי שמש ומגן ה' אלקים חן וכבוד יתן ה' לא ימנע טוב להלכים בתמים:

For the L-RD G-d is a sun and a shield; the L-RD giveth grace and glory; No good thing will He withhold from them that walk uprightly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פד, יב.

פסוקה 20

92 להחיות רוח שפלים

ה' שוכן "את דכא ושפל רוח, להחיות רוח שפלים". אדמו"ר הזקן מיישם את הביטוי על צדקה, המחיה את העניים.

Isaiah 57:15 ישעיהו נ"ז:ט"ו

כי כה אָמר רַם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשָׁכֹן וְאֶת־דֹּכָא וְשַׁפְלֵי־רוּחַ לְהַחְיֹת רוּחַ שְׁפָלִים וְלַהַחְיֹת לֵב נִדְכָּאִים:

For thus saith the High and Lofty One That inhabiteth eternity, whose name is Holy: I dwell in the high and holy place, With him also that is of a contrite and humble spirit, To revive the spirit of the humble, And to revive the heart of the contrite ones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 וזרח לכם יראי שמי

"וזרח לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה". אדמו"ר הזקן מפרש שהצדקה היא בחינת השמש.

Malachi 3:20 מלאכי ג':כ'

וְזָרְחָה לָכֶם יְרֵאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֶּיהָ וַיֵּצְאֲתָם וּפְשָׁתָם כְּעֶגְלֵי מִרְבָּק:

But unto you that fear My name shall the sun of righteousness arise with healing in its wings; and ye shall go forth, and gambol as calves of the stall

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, כ.

פסוקה 22

94 בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים כיום הזה

הפסוק הפותח את המאמר, המתבאר כעת: "ביום הזה" הוא יום ההתגלות שספירת העומר הכינה לקראתו.

Exodus 19:1 שמות י"ט:א

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינִי:

In the third month after the children of Israel were gone forth out of the land of Egypt, the same day came they into the wilderness of Sinai

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 שבעה שבועות תספור לך

"שבעה שבועות תספור לך". ספירת העומר, שהאדמו"ר הזקן מכנה הכנה

לקבלת התורה בחג השבועות.

Deuteronomy 16:9 דברים ט"ז:

שבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש בקמה תחל לספר שבעה שבועות:
Seven weeks shalt thou number unto thee; from the time the sickle is first put to the standing corn shalt thou begin to number seven weeks.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים טז, ט.

פסוק 23

96 ונעשו אז ישראל מוכנים ועומדים

המאמר מסביר שישראל היו מוכנים לא רק בזכות האור שנמשך מלמעלה, אלא גם בזכות עבודתם שלהם מלמטה.

Chullin 60b חולין ס"ב

הערת קה"ת

בד"ה בחדש השלישי תשכ"ט מבאר "שהיו מוכנים לא רק מצד ההמשכה מלמעלה, אלא גם מצד עבודת המטה". ראה חולין ס, ב.

97 ויקרא אלקים לאור יום

"ויקרא אלקים לאור יום, ולחושך קרא לילה." אדמו"ר הזקן מצטט פסוק זה כדי להראות ש"יום" פירושו אור וגילוי.

Genesis 1:5 בראשית א'ה'

וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהיֶיךָ בֹקֶר יוֹם אֶחָד:

And G-d called the light Day, and the darkness He called Night. And there was evening and there was morning, one day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, ה.

98 בד"ה והיה מדי חדש

זהו המאמר שאליו מפנה כאן הטקסט, על "והיה מדי חודש בחודשו". הוא מסביר שבימי החול מקבלת כנסת ישראל את "הדיבור" של ה' באמצעות המידות, ואילו בראש חודש היא מקבלת אותו מחכמה עצמה, ולכן אהבתה היא אהבה של ביטול, כמו ב"דברי אשר שמת בפיך"; שם הוא מפנה בחזרה למאמר זה.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ברכה צו, ד ואילך.

99 ואהבת

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך." אדמו"ר הזקן מציינ שהערך המספרי של "ואהבת" כפול מזה של "אור".

Deuteronomy 6:5 דברים ו'ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100 למדבר סיני שירדה שנאה

הגמרא דורשת את השם סיני כהר שעליו ירדה שנאה. אדמו"ר הזקן, המצטט רק "שעליו ירדה שנאה וכו'", מיישם זאת על כוחה של התורה

להחליש את הסטרא אחרא.

Shabbat 89a:7 שבת פ"ט א"ז

... דרב חסדא ורבה בריה דרב הונא דאמר תרנוייהו: מאי "הר סיני"? הר שירדה שנאה לאמות העולם עליו. והיינו דאמר רבי יוסי בריה חנינא: חמשה שמות יש לו: מדבר צין — שנצטוו ישראל עליו; מדבר קדש — שנתקדשו ישראל עליו; מדבר קדמות — שנתנה קדומה עליו; מדבר פארן —

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת פט, א.

101 ומדברך נאווה

"שפתותיך חוט שני, ומדברך נאווה." אדמו"ר הזקן מצטט פסוק זה כדי להראות ש"מדבר" יכול להתפרש כדיבור.

Song of Songs 4:3 שיר השירים ד'ג'

כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה כפלח הרמון רקתך מפעד לצמתך:
Thy lips are like a thread of scarlet, And thy mouth is come-ly; Thy temples are like a pomegranate split open Behind thy veil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 ומדבר מלשון דבור . . בתוספת מ' . . להקטין הענין

אור התורה, כשהוא מציין קטע זה, מפנה למאמר בלקוטי תורה על "אלה פקודי המשכן" ולביאורו, וכן למאמר על "שישים מלכות" בעניין "אשר אוכיר את שמי", העוסק בדיבור בדברי תורה.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' במדבר ע' כג מציין ע"ז "ועי בלקו"ת סד"ה אלה פקודי המשכן ובהביאור שם ספ"ז ובד"ה ששים המה מלכות דרוש השני פ"ג בענין אשר אוכיר את שמי ושם מיידי בבחי' הדיבור בד"ת", ע"ש.

103 ויסעו מרפידים

"ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני." אדמו"ר הזקן מפרש את היציאה מרפידים כיציאה מחולשת הנפש.

Exodus 19:2 שמות י"ט ב'

וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר סִינִי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר וַיִּחַן־שָׁם יִשְׂרָאֵל בְּנֵי־הָעָר:

And when they were departed from Rephidim, and were come to the wilderness of Sinai, they encamped in the wilderness; and there Israel encamped before the mount

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יט, ב.

104 למה נק' שמה רפידים

רבי יהושע מסביר את השם רפידים: "שרפו ידיהם מדברי תורה", ומביא את הפסוק "מרפיון ידיים". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כחולשה בכוחה של הנפש.

Sanhedrin 106a:14-15 סנהדרין ק"ו א:י"ד-ט"ו

מאי לשון "רפידים"? רבי אליעזר אומר: רפידים שמה. רבי יהושע אומר: שרפיו עצמן מדברי תורה, שנאמר: "לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידם". אמר רבי יוחנן: כל מקום שנאמר "וישב" אינו אלא לשון צער, שנאמר: "וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב". "וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען", "ויבא יוסף את דפתם רעה"

בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום...

אל אֲבִיהֶם. וַנֹּאמֶר: "וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ גִּשְׁוֹן", "וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל
לְמוֹת". "וַיֵּשֶׁב יְהוֹדָה ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סנהדרין קו, א. תדא"ר פרק כד.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Vocalized Edition (CC-BY-NC); Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלושון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). להלן ללמוד, וברכות הרבי: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/ (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/1/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק